

Christina Helden Helberg

Hvordan fremmer sosiale medier samfunnsengasjement blant unge?

Masteroppgave i samfunnsfag MGLU 5-10

Veileder: Oddveig Storstad

Juni 2022

Christina Helden Helberg

Hvordan fremmer sosiale medier samfunnsengasjement blant unge?

Masteroppgave i samfunnsfag MGLU 5-10
Veileder: Oddveig Storstad
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Institutt for lærerutdanning



Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Samfunnet er i stadig endring, og behovet for digital kunnskap er noe som øker i takt med at samfunnet blir mer digitalisert. Dette stiller nye krav til brukerne av sosiale medier. I opplæringen på ungdomsskolen skal elevene både håndtere digitale ressurser og de skal utvikle ferdigheter og kunnskap for å kunne delta i, og skape demokratiske prosesser. Informasjon og nyheter om samfunnet har i en betydelig mengde blitt digitalisert og effektivisert, og lett tilgjengelig for folk flest. Denne undersøkelsen har derfor sett på hvordan sosiale medier kan fremme samfunnsengasjement blant unge, og hvordan deres bruk er relatert til samfunnsengasjement. For å finne svar på oppgaven er tidligere forskning på området, og flere ulike teoretiske bidrag og begreper verktøy for å belyse dataene som ligger til grunn for undersøkelsen.

I alt har 24 informanter deltatt i fokusgruppeintervju, hvor det er jevn fordeling mellom kjønn og mellom by- distriksskole. Gjennom å få innblikk i deres diskusjon og samhandling har studien gitt innsikt i hvordan informantene benytter sosiale medier, og hva som kan knytte deres bruk til et samfunnsengasjement på sosiale medier. Studien gir derfor en forståelse av både grunner for når de uttrykker et engasjement, og hvorfor de ikke gjør det.

Funnene tilsier at unge bruker sosiale medier i stor grad i hverdagen, men de uttrykker i liten grad samfunnsengasjement ved å ytre seg gjennom sosiale medier. Imidlertid viser de en tydelig sammenheng mellom elevenes bruk av sosiale medier og samfunnsengasjement. Til tross for at de ikke benytter informasjonen de tilegner seg i det offentlige rom. Dette fordi de har et bevisst forhold til informasjon og nyheter, og de vet hvordan de kan uttrykke et engasjement, dersom det er noe de ønsker.

Abstract

Our society is constantly changing, and there is an increasing need for digital knowledge as society becomes more digital. This imposes new demands upon users of social media. As part of the curriculum in secondary education, students are expected to master the use of digital resources and they must develop digital skills and knowledge to be able to participate in and create democratic processes. Information and news about our society has been significantly digitalized and streamlined, and made easily accessible to most people. This study has therefore looked into how social media can promote community engagement among young people, and how their use is related to community engagement. In order to find answers to the thesis, previous research in the field, as well as several different theoretical contributions and concepts, are tools for illuminating the data on which this study is based.

A total of 24 informants participated in focus group interviews, where there is an even distribution between the sexes and between city- and district schools. By gaining insight into their discussion and interaction, this study has provided how the informants use social media, as well as which factors could affect their use of community engagement interactions on social media. This study therefore provides an understanding of the reasons for when they express a commitment and why they don't do it.

The findings indicate that young people use social media to a large extent in everyday life, but they express little community involvement by expressing themselves through social media. However, there is a clear connection between students' use of social media and community involvement, despite the fact that they do not use the information they acquire in the public space. This is because they have a conscious relationship to information and news, and they know how to express a commitment, if there is something they want.

Forord

Denne masteroppgaven er slutten på fem lange, med samtidig korte år på lærerutdanningen, med master i samfunnsfag ved NTNU Trondheim. Prosessen med å ferdigstille arbeidet har vært lang, til tider slitsom, men samtidig utrolig givende og spennende. Jeg har lært mye og fått fordypet meg i et tema jeg synes var interessant og lærerikt.

Å skrive en masteroppgave er ikke noe man kan gjøre helt alene, og av den grunn er det mange jeg må takke. Derfor ønsker jeg å rette en stor takk til min veileder, Oddveig Storstad, som har gitt meg støtte og kunnskap underveis i arbeidet. Hun har bidratt med nye og interessante perspektiv som har vært nyttig i prosessen. Stor takk må også rettes til de 24 informantene som deltok i undersøkelsen, og en takk til lærerne som valgte å disponere tid til dette.

Jeg vil også rette en personlig takk til mennesker som har vært viktige gjennom denne perioden. Tusen takk til Hanna og Marte for godt vennskap og inspirasjon gjennom de fem årene på studiet. En takk til resten av medstudentene, som har bidratt med hyggelige pauser og avbrekk i denne siste tiden. For korrekturlesning av oppgaven vil jeg takke min gode venn Karoline.

Trondheim, 24.05.2022

Christina Helden Helberg

Innhold

Figurer	xi
Tabeller	xi
1 Innledning	12
1.1 Bakgrunn for tema	13
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	13
1.3 Oppgavens struktur	14
2 Tidligere forskning og teori	15
2.1 Tidligere forskning	15
2.1.1 Mediebruk blant unge	15
2.2 Nyheter og falske nyheter	15
2.3 Sosiale medier	16
2.3.1 Ulike sosiale medier og ulike typer sosiale medier brukere	16
2.3.2 Hva sosiale medier brukes til	17
2.4 Samfunnsengasjement og deltagelse	17
2.4.1 Samfunnsengasjement	17
2.4.2 Offentlig tilknytning	18
2.4.3 Normaliseringshypotesen og utjevningshypotesen	18
2.4.4 Engasjement på sosiale medier	18
2.5 Fremstilling og sosial sammenligning	19
2.5.1 Frontstage og backstage	20
2.6 Øyeblikkets tyranni	21
3 Metode	22
3.1 Kvalitativ metode	22
3.1.1 Fokusgrupper som metode	22
3.1.2 Utvalg, utvalgskriterier og rekruttering	23
3.2 Semistrukturert intervju	24
3.2.1 Intervjuguide	24
3.2.2 Pilotintervju	24
3.2.3 Gjennomføring av intervju	24
3.2.4 Lydopptak	25
3.3 Gruppedynamikk og samtaledynamikken i intervjuet	25
3.3.1 Hvordan intervjuet blir oppfattet	26
3.4 Forskerrollen	26
3.5 Relasjon mellom forsker og informant	26
3.6 Transkribering, koding og kategorisering	27

3.7	Forskningsetikk	28
3.8	Metodiske refleksjoner	28
3.8.1	Reliabilitet	28
3.8.2	Validitet	29
3.8.3	Generalisering	29
4	Analyse og drøfting	30
4.1	Unge bruk av sosiale medier	30
4.1.1	Hva unge legger i sosiale medier	30
4.1.2	Hva unge bruker sosiale medier til og bakgrunnen for bruken	33
4.1.3	Privat og offentlig framstillingsform på sosiale medier	39
4.2	Samfunnsengasjement	41
4.2.1	Unge samfunnsengasjement	42
4.2.2	Hvor unge henter informasjon og nyheter om samfunnet	43
4.2.3	Når unge velger å ytre seg	46
4.2.4	Hva informantene har ytret eller deltatt på gjennom sosiale medier	49
4.2.5	Hvorfor unge ikke benytter sosiale medier til samfunnsnyttige formål	51
5	Diskusjon og konklusjon	55
	Referanser	58
	Vedlegg	61

Figurer

Figur 1: Tankekart jenter fra distriktsskolen.....	31
Figur 2: Tankekart gutter fra distriktsskolen	31
Figur 3: Tankekart jenter fra byskolen	32
Figur 4: Tankekart gutter fra byskolen	33
Figur 5: Nyheter og informasjon om samfunnet, alle elevene	44

Tabeller

Tabell 1: Hvilke apper, program og tjenester gutter fra byskolen benytter seg av	34
Tabell 2: Hvilke apper, program og tjenester gutter fra distriktsskolen benytter seg av	35
Tabell 3: Hvilke apper, program og tjenester jenter fra byskolen benytter seg av	36
Tabell 4: Hvilke apper, program og tjenester jenter fra distriktsskolen benytter seg av	38

1 Innledning

Sosiale medier er det *vi* som gir mening til. Uten oss brukerne er sosiale medier nyhetsstrømmer uten innhold, knapper som ikke blir trykket på og algoritmer uten verdi. Internett har vært sosialt fra starten av, og folk fant raskt ut at dette nettverket kunne brukes til å kommunisere over store avstander. På 2000-tallet oppsto det flere internettjenester som ikke passet inn i skillet mellom massemedier, slik som radio, avis og tv, og kommunikasjonsmedier som e-post, telefon og tekstmeldinger (Aalen & Iversen, 2021, s. 23). Dette var medier som kunne ha et stort publikum og som også kunne innebære samtale. Etter hvert som disse vokste i popularitet, ble det behov for et samlet begrep. Dette begrepet ble *sosiale medier*. Sosiale medier har ifølge Bruns (2007, s. 101) ingen anerkjent definisjon, men det finnes to særegne trekk. For det første finnes det ikke et klart skille mellom publikum og avsender i sosiale medier, ettersom det samme mennesket kan ha rollen som både konsument og produsent av innholdet. For det andre legger sosiale medier til rette for kommunikasjon mellom mange, i motsetning til en til en kommunikasjon.

Sosiale medier åpner opp for flere måter å engasjere seg på, og det å gjøre sitt standpunkt kjent for andre er en form for engasjement (Aalen & Iversen, 2021, s. 197). Studier varierer i hvorvidt man finner en sammenheng mellom ulike former for politisk engasjement og ungdoms bruk av sosiale medier. Noen viser at bruken er relatert til større samfunnsdeltagelse, andre viser ingen direkte effekt, mens andre heller viser en indirekte effekt gjennom høyere bevissthet knyttet til samfunnsspørsmål (Boulianne, 2016, s. 1840). Foss (2022) offentliggjør at statistikk fra Norsk Mediebarometer 2021 viser at 65 prosent i alderen 16-24 får nyheter gjennom tradisjonelle medier som tv, aviser og radio daglig. Det er i tillegg 60 prosent som konsumerer nyheter gjennom sosiale medier, samtidig som 17 prosent kun får nyheter via sosiale medier i samme aldersgruppe. Flesteparten av unge får også nyheter gjennom flere forskjellige kanaler, hvor Snapchat og Instagram er de to mest populære plattformene for unge mellom 16-19 år. Unge i denne aldersgruppen skiller seg ut ved at det er flere som ikke følger med på nyheter i det hele tatt, hvor statistikken viser at 18 prosent kan defineres som nyhetsunnavikere.

I en kronikk publisert hos NRK opplyser forfatteren at hun har erfart at ungdommer deltar i ulike demonstrasjoner, kun for å dokumentere dette på deres egne plattformer. I forkant har de diskutert hva de skulle ha på seg og hvilke bilder de skulle ta, mens de i etterkant av billedtakingen dro fra stedet (Asphaug, 2021). Noen ganger deler ungdommene informasjon fra mer troverdige og sikre kilder til kunnskap, men ofte kommer det via andre tilfeldige brukerkontoer som kan styres av hvem som helst. Dette kan ofte være tema som blir presentert som «at ingen snakker om dette», som da mange mennesker deler videre. Dette mener forfatteren er å behandle politikk som et klikk-agn. Bekymringen er rettet mot at en del unge ikke tar del i debatter fordi de bryr seg, men heller at de virker moralsk overlegne på sosiale medier (Asphaug, 2021). Et av de viktigste spørsmålene knyttet til bruken av sosiale medier, er derfor om sosiale medier bidrar til å styrke eller svekke mobiliseringen rundt samfunnspolitiske spørsmål og deltagelse i offentligheten. Hvordan unge bruker sosiale medier, hvor mye de tilegner seg av informasjon og nyheter om samfunnet og hva de gjør med denne kunnskapen er

derfor sentrale spørsmål. Blir de samfunnsengasjerte gjennom sosiale medier, uttrykker de et engasjement, og i så fall i hvilken grad?

1.1 Bakgrunn for tema

Faget samfunnsfag har et særlig ansvar for at elevene skal utvikle et *digitalt medborgerskap*, men læreplanen definerer ikke tydelig hva som ligger i begrepet. Heath (2018) viser at digitalt medborgerskap er et vidt begrep også innenfor forskningen, men at det omfatter både det å være i stand til å håndtere en digital virkelighet, ha et kritisk forhold til informasjonen som er tilgjengelig digitalt og evne til å ta i bruk digitale plattformer for utøvelse av medborgerskap. Jeg anvender en vid definisjon i min studie.

Digitale ferdigheter er også en grunnleggende ferdighet i læreplanen, det vil si ferdigheter som har betydning gjennom hele opplæringsløpet for læring og faglig forståelse. Det betyr at elevene må kunne håndtere digitale verktøy for å finne, behandle og navigere digitale kilder samt kunne plukke ut relevant informasjon (Kunnskapsdepartementet, 2019). I kompetansemålene i samfunnsfag etter 10. trinn bygger fem mål på digitale ressurser. Mange av kompetansemålene handler i tillegg om tema som politikk og det politiske systemet, endringer og makt i samfunnet og deltakelse i samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2019). Samtidig har demokrati og medborgerskap blitt et tverrfaglig tema i læreplanen. Demokrati og medborgerskap handler om at elevene skal utvikle ferdigheter og kunnskaper for å kunne delta i, og skape demokratiske prosesser. Denne opplæringen skal blant annet gi elevene forståelse for individers rett til politisk arbeid samtidig som samfunnet er avhengig av at borgerne bruker sin rett til politisk deltagelse i utforming av det sivile samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Digitalt medborgerskap kan betraktes som inngangen til den digitale arenaen.

Dette viser hvor stor del av skolehverdagen, og for øvrig hverdagen, disse temaene dekker, både digitale verktøy samt deltakelse og kunnskap om samfunnet. Behovet for digital kunnskap er også noe som har økt de siste årene og noe som trolig vil øke i takt med samfunnets utvikling. Samtidig handler demokrati og medborgerskap om at man skal bruke sin kunnskap og ytringsfrihet til å uttrykke sine meninger og aktivt delta i samfunnet. Dette innebærer at bruken av sosiale medier, til tross for at den er stor i dag, ikke vil bli mindre relevant i fremtiden. Samtidig har en betydelig mengde informasjon og nyheter som gjelder samfunnet blitt digitalisert og hyppig effektivisert, noe som gjør at dette er lettere tilgjengelig for folk flest. Min oppgave blir derfor å se om det er en sammenheng mellom bruk av sosiale medier og samfunnsengasjement blant dagens unge.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Denne studien undersøker ungdoms bruk av sosiale medier, og om bruken kan fremme en form for samfunnsengasjement. Med bakgrunn i temaet presentert ovenfor, ønsker jeg i denne studien å belyse følgende hovedproblemstilling:

Hvordan fremmer sosiale medier samfunnsengasjement blant unge?

For å besvare problemstillingen tar jeg i bruk tre forskningsspørsmål.

Det første forskningsspørsmålet handler om hva unge bruker sosiale medier til i hverdagen. Dette innebærer hvilke apper og tjenester de benytter seg av på sosiale

medier, bakgrunnen til hvorfor de benytter seg av disse og hva som kjennetegner deres bruk. Det første forskningsspørsmålet formuleres slik:

1. Hvordan bruker unge sosiale medier?

Det andre forskningsspørsmålet har fokus på hvordan unge bruker eller ikke bruker sosiale medier til samfunnsnyttige formål. Dette innebærer hvordan de tilegner seg informasjon og nyheter om samfunnet samt hvilke kilder dette er. Hvordan de benytter sosiale medier til samfunnsmessige formål, og dersom det motsatte skulle gjelde, hvorfor de ikke benytter seg av det til samfunnsmessige formål. Det andre forskningsspørsmålet er formulert slik:

2. Hvordan bruker eller bruker ikke unge sosiale medier som en arena for samfunnsengasjement?

Det siste forskningsspørsmålet handler om sammenhengen mellom de ulike gruppene av elever som er intervjuet i denne studien. Det innebærer å undersøke om det er forskjeller mellom informantene på by- og distriksskole, og om det er forskjeller mellom kjønn i studien. Det siste forskningsspørsmålet er formulert slik:

3. Hvilke forskjeller er det mellom ulike grupper av unge når det gjelder samfunnsengasjement og bruk av sosiale medier?

1.3 Oppgavens struktur

Denne studien består av fem hovedkapitler. Til å starte med i kapittel 1 så presenterte jeg tema, bakgrunnen for valg av tema samt problemstilling og forskningsspørsmål for undersøkelsen. I kapittel 2 vil jeg redegjøre for tidligere forskning på området sammen med relevant teori og begreper på området, dette skal benyttes for å belyse empirien i analyse- og drøftingskapittelet. I kapittel 3 vil valg av metode bli presentert, hvor jeg redegjør for framgangsmåten for innhenting av data og valgene som er tatt. I tillegg vil bearbeidingen av data bli redegjort for, hvor man til slutt får en gjennomgang av forskningsetikken i denne undersøkelsen. I 4 kapittelet fremstilles empiri fra undersøkelsen, hvor funn blir presentert og drøftet opp imot teori og tidligere forskning. I det siste kapittelet vil funnene, diskusjonen opp imot teorien og tidligere forskning bli sett i lys av studiens forskningsspørsmål som til slutt skal svare på den overordnede problemstillingen. Her vil man få en konklusjon og avsluttende refleksjoner.

2 Tidligere forskning og teori

I dette kapittelet vil teoretisk forankring og tidligere forskning som er relevant for oppgaven bli presentert. Jeg har benyttet flere ulike teoretiske bidrag som verktøy i analysen. Det vil si at analysen ikke baserer seg på én enhet eller noen få teorier, da jeg fant det hensiktsmessig for å fortolke mine data. Den første delen tar for seg tidligere forskning på området, og her vil jeg trekke fram en kartlegging av digitale medievaner i skoler over hele landet. Videre i kapittelet vil jeg gå nærmere inn på teori som omhandler nyheter, sosiale medier og samfunnsengasjement på sosiale medier samt andre relevante begrep.

2.1 Tidligere forskning

Her vil jeg ta for meg tidligere forskning på området, og da vil jeg trekke fram en kartlegging av digitale medievaner i skoler over hele landet (Medietilsynet, 2020).

2.1.1 Mediebruk blant unge

Medietilsynet gjorde i 2020 en kartlegging av 9-18 åringers digitale medievaner i skoler over hele landet, hvor tall viser at 90 prosent av disse er på et eller flere sosiale medier. Hovedfunnene var at de vanligste sosiale medier plattformene til unge i denne alderen er i synkende rekkefølge Snapchat, Tiktok, Instagram og Facebook, og andelen som bruker disse øker i takt med barnas alder (Medietilsynet, 2020, s. 5). Seks av ti i denne alderen trykker liker på noe via sosiale media hver dag. I tillegg forteller over åtte av ti 13-18 åringer at de har mye kontakt med venner på sosiale medier, samt at de bruker mye tid på disse plattformene. 95-99 prosent oppgir at de har en egen bruker på de nevnte sosiale mediene, og de opplyser at det vanligste er å ha en privat bruker (Medietilsynet, 2020, s. 5). Musikk, gaming og tullevideoer ligger høyt oppe med tanke på hvilke typer bloggere, youtubere og influencere de følger med på, mens mange også eksempelvis ser på sport, mat, klær og sminke gjennom disse. 91 prosent forteller at de leser, hører eller ser nyheter av og til eller ofte uavhengig av plattform, hvor 87 prosent av de som bruker sosiale medier konsumerer nyheter på sosiale medier (Medietilsynet, 2020, s. 6).

2.2 Nyheter og falske nyheter

Nyheter vil være et svar på menneskers behov, for å vite hva som skjer i rundt oss. Dette vil si trangen man har for å få kontroll, oversikt og informasjon, først og fremst om endringer (Roshco, 1975, referert i Bjerke et al., 2012, s. 16). Nyheter kan forstås som en alminnelig sosial ramme, hvor man holder hverandre oppdatert og orientert, og er et gjennomgripende trekk ved sosial samhandling (Bjerke et al., 2012, s. 17). Gjennom sosiale medier distribuerer man nyheter og meninger flere ganger om dagen, hvor medienes selvpålagte rolle som overvåkere i samfunnet har fått betegnelsen "den fjerde statsmakt". Nyheter vil være en vare, og journalister er vareprodusenten som skal formidle til kundene på markedet (Bjerke et al., 2012, s. 18). De er sosialt konstruerte av journalister i form av at de velger hvilken informasjon som skal utelates og inkluderes, til tross for at de forsøker å være objektive og nøyaktige, hvor kildekritikk er et krav (Tuchman, 1978, referert i Kalsnes, 2019, s. 27). Den er i tillegg politisk, noe som betyr at journalistikk også handler om å delta i samfunnsdebatten med mål om å påvirke opinionen og beslutningstakere (Bjerke et al., 2012, s. 19). Nyhetsmedienes

produksjon, formidling og salg av nyheter, som i prinsippet skal være gyldige og troverdige fortellinger om samtiden, spiller en sentral rolle for kunnskap og innsikt i samfunnslivet (Bjerke et al., 2012, s. 21). Det man definerer som de tradisjonelle mediene er aviser i papirutgaver, radio og fjernsyn.

Nyhetskriteriene som ide har røtter fra Galtung og Ruge (1965), som pekte på «news factors» som avgjør gjennomslagskraften til hendelser. Den første er *tidsaspetekt*, som handler om at hendelsen må utfolde seg i et tidsperspektiv som passer mediene. Videre handler det om begivenhetens *omfang*, dens *klarhet* og *entydighet*, meningsfullhet (relevans for mottakeren), *samsvar* (innenfor mottakerens forventninger og mentale bilder), *overraskende* (sjeldne og uventende begivenheter), *kontinuitet* (nyheter som forblir i nyhetsbildet en stund) og *komposisjon* (nyhetsutbudet bør være variert) (Galtung & Ruge, 1965, s. 65). Det ble også lagt til fire kriterier for utenriksnyheter. *Vesentlighet* (betydning for mottakeren), *identifikasjon* (nærhet), *sensasjon* (oppsiktsvekkende) og *aktualitet* (noe som skjer nå). Senere ble også *konflikt* (motsetninger mellom personer/interesser) og *eksklusivitet* (konkurransen mellom de ulike nyhetsmediene) lagt til som egenskaper som gir verdi til nyheten (Galtung & Ruge, 1965, s. 68).

«Fake news» som fenomen blir ofte beskrevet med ord som falsk informasjon, desinformasjon, løgn og konspirasjoner (Kalsnes, 2019, s. 23). Felles for definisjoner av ordet fake news er at det handler om informasjon framstilt som nyheter, som er delvis eller helt usanne, ofte med en hensikt bak denne falskheten som ofte er økonomisk eller politisk (Kalsnes, 2019, s. 25).

2.3 Sosiale medier

I dette delkapittelet vil jeg gå nærmere inn på teori omhandlet ulike typer sosiale medier, forskjellige typer sosiale medier brukere og hva sosiale medier brukes til.

2.3.1 Ulike sosiale medier og ulike typer sosiale medier brukere

Kaplan og Haenlein (2010, s. 61) mener, i likhet med andre, at sosiale medier er en gruppe internettbaserte applikasjoner som bygger på det ideologiske og det teknologiske grunnlaget for Web 2.0, som legger til rette for opprettelse og utveksling av brukergenerert innhold. De mener at man innenfor den generelle definisjonen må skille de ulike typene av sosiale medier ytterligere. Derfor har de videre kategorisert en inndeling av seks ulike undertyper basert på dimensjonene sosial tilstedeværelse/medierikdom og selvpresentasjon/selvavsløring, som er: samarbeidsprosjekter (f.eks. wikipedia), innholdsfelleskap (f.eks. YouTube), blogger og mikroblogger, sosiale nettverkssider (f.eks. Facebook), virtuelle sosiale verdener (f.eks. World of warcraft) og virtuelle spillverdener (f.eks. Second Life application) (Kaplan & Haenlein, 2010, s. 62).

En kan skille mellom ulike typer sosiale mediebrukere hevder Brandtzæg og Heim (2011). Disse ulike formene for deltakelse viser til hvor mye unge diskuterer og involveres i nye former for samfunnsengasjement og informasjon. Deres brukere blir delt inn i fem forskjellige kategorier (Brandtzæg & Heim, 2011, s. 41-42).

- *Sporadics* er gruppen med lavest deltagelse og besøker sosiale nettverk i liten grad. Disse brukerne er der for å tilegne seg informasjon, da de for det meste sjekker deres status og ser om noen har kontaktet dem.

- *Lurkers* er den største brukergruppen. De har lav deltagelse, og denne kan man se på som passiv. De deltar i aktiviteter på sosiale nettverk som gir en følelse av virkelighetsflukt, som kan være å få tiden til å gå eller konsumering av underholdning.
- *Socialisers* er den nest største brukergruppen. Her er brukernes deltakelsesnivå høyt. Deres deltagelse går hovedsakelig ut på å holde kontakt med andre og kommunisere gjennom sosiale nettverk.
- *Debaters* har like høyt deltakelsesnivå som socialisers, men en annen form for deltagelse. Deres tilstedeværelse er preget av å være involvert i diskusjoner samt lesning og skriving av innlegg.
- *Actives* er brukerne som er engasjerte i nesten alle former for deltakelsesaktiviteter på sosiale nettverk. Dette inkluderer det å være medlem for å publisere og dele bilder.

I en videre undersøkelse viser funn at brukertypene *debaters* og *actives* ser på sosiale nettverk som en viktig arena når det gjelder politisk aktivitet (Brandtzæg & Heim, 2011, s. 43). I motsetning er *sporadics* og *lurkers* mindre opptatt av denne typen aktivitet.

2.3.2 Hva sosiale medier brukes til

Aalen og Iversen (2021, s. 53) forteller at forskning har vist at det folk deler mest av på sosiale medier er hverdags relatert innhold, som reiser, fritid, matlaging, været og følelser. Andre ting folk deler mye av på sosiale medier, er oppdateringer samt bilder som involverer andre mennesker, det kan være alt fra et kompliment, en gratulasjon eller en deling av en opplevelse. Dersom man opplever at innhold virker uinteressant eller meningsløst, er sannsynligheten stor for at du ikke tilhører det tiltenkte publikumet til avsenderen. Folk som i utgangspunktet er langt fra hverandre, men som egentlig har en nær relasjon, vil få disse oppdateringene inn som et positivt tilskudd. På denne måten bidrar sosiale medier til at relasjoner opprettholdes bedre enn de ellers ville ha gjort (Schoenebeck et al., 2016, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 55). Sosiale medier kan på mange måter sammenlignes med sosial «stelling», hvor oppmerksomheten man viser til en person ofte blir vist til alle, noe som bidrar i å styrke relasjonen. Tenåringene bruker mye tid og krefter på relasjoner via sosiale medier, og dersom denne responsen er fraværende kan det virke negativt inn på en selv (Brandes & Levin, 2014, s. 748).

2.4 Samfunnsengasjement og deltagelse

I dette delkapittelet vil jeg gå nærmere inn på teori som omhandler samfunnsengasjement og engasjement på sosiale medier.

2.4.1 Samfunnsengasjement

Samfunnsengasjement er knyttet til begrepet *medborgerskap*. Medborgerskap kan defineres som aktive og passive medlemskap i en nasjonalstat med universelle forpliktelser og rettigheter (Enjolras et al., 2013, s. 19). Begrepet er også knyttet til identitet, siden det uttrykker medlemskap i et politisk fellesskap. Det inneholder en politisk dimensjon i form av aktiv deltagelse i det offentlige rom, både i politikken og i samfunnet generelt. Det vil si at samfunnsengasjement er den aktive dimensjonen i begrepet medborgerskap.

Samfunnsengasjement kan på den ene siden utøves gjennom engasjement i *storskalademokratiet* gjennom politiske valg, bevegelser og massemedier som prøver å påvirke institusjoner og sentrale beslutningstakere (Enjolras et al., 2013, s. 20). På den

andre siden kan det være gjennom et *småskalademokrati*, hvor borgere prøver å få kontroll over bestemte områder og roller, for eksempel i arbeidsliv eller utdanning. I tillegg utøves samfunnsengasjement i frivillige organisasjoner og nettverk som gir muligheter til deltakelse og innflytelse i både *storskalademokratiet* og *småskalademokratiet*, samt selvstyre i det sivile samfunnet.

2.4.2 Offentlig tilknytning

Samfunnsengasjement henger sammen med offentlighet (Enjolras et al., 2013, s. 20). Det offentlige rom, anses som den sfæren der meningene til borgerne kan komme til uttrykk gjennom diskurs og debatt ovenfor det politiske systemet. Dermed er offentligheten en av sfærene hvor samfunnsengasjementet kan komme til uttrykk (Habermas, 2002, s. 2). Offentlig tilknytning handler om hvilke saker eller tema en person er interessert i, hvordan personenes mediebruk inngår i hverdagen og hvordan dette henger sammen med grunnleggende livsstilsvalg og sosiokulturelle ressurser (Moe et al., 2019, s. 14). Offentlig tilknytning har med dette en retning mot et område, og den benytter en eller en annen vei dit, ofte, men ikke bare, gjennom mediene. Dersom man studerer sammenhengen mellom disse elementene kan man bedre forstå hva folk orienterer seg mot når de orienterer seg mot samfunnet, og hvilke roller ulike kanaler spiller for orienteringen (Moe et al., 2019, s. 15).

2.4.3 Normaliseringshypotesen og utjevningshypotesen

Sosiale medier har evne til å endre vilkårene for samfunnsengasjement og politisk mobilisering. De kan bidra til en demokratisering av samfunnsengasjement gjennom at nye grupper slipper til og mobiliseres, og ved en dannelse av nye eliter (Enjolras et al., 2013, s. 20). Sosiale medier kan føre til at det oppstår nye mobiliseringsformer, og med dette også nye måter å vise samfunnsengasjement på, samtidig som det kan føre til at aktivisme fortrenses og erstattes av nettklikk. Utjevningshypotesen antyder at internett generelt, og sosiale medier spesielt, vil innlede tendenser til utjevning innenfor mindre og større politiske aktører, noe som innebærer at den mindre heldige gruppen vil benytte seg av ulike netteknikker i høyere grad enn konkurrentene (Larsson & Moe, 2014, s. 2). Den fastslår at med sosiale medier får flere enn tidligere komme til, og dersom man har et interessant budskap vil man kunne nå ut, til tross for hvem man er. Det vil si at man ikke trenger mer enn en smarttelefon eller en datamaskin med internettilgang og noen tekniske ferdigheter for å kunne gjøre sitt budskap tilgjengelig for omverden (Aalen, 2015, s. 144).

På samme måte kan sosiale medier bidra til at etablerte sivilsamfunnsorganisasjoner får en ny kraft eller at de kan fortrenge etablerte fellesskap (Enjolras et al., 2013, s. 21). Normaliseringshypotesen antyder i utgangspunktet at de politiske aktørene som er i gunstige posisjoner i verden, vil i hovedsak ha en lignende status og mengde oppmerksomhet i nettmiljøet (Larsson & Moe, 2014, s. 2). Den hevder at de eksisterende maktstrukturene vil bli speilet, samtidig som sosiale medier til og med vil kunne forsterke den nåværende maktstrukturen (Aalen, 2015, s. 145).

2.4.4 Engasjement på sosiale medier

Sosiale medier åpner opp for flere måter å engasjere seg på og flere rom å uttrykke seg i, hvor de som engasjerer seg gjør det både digitalt og på mer tradisjonelle måter (Aalen & Iversen, 2021, s. 197). Det at man diskuterer blir sett på som en forutsetning for et funksjonelt demokrati ifølge Habermas, (2002). Dette innebærer at man får innsikt i hva andre tenker samtidig som man må tenke gjennom hva man selv mener om en sak, hvor

det å gjøre seg opp en mening vil være det første skrittet mot en politisk deltagelse. Habermas (2002, s. 2) har hatt stor innflytelse med begrepet offentlig sfære, hvor det private området står overfor det offentlige. Den skal fungere som en plass hvor man deler sitt syn og hvor temaene skal være av allmenn interesse som gir en åpen diskusjon. Dette skulle ifølge Habermas gi den beste løsningen på samfunnet, likevel er ikke alle nettdebatter preget av dette idealet.

Det å gjøre sitt standpunkt kjent for andre er en form for engasjement (Tufekci, 2013, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 198). Det vil kunne bidra til å bekjempe taushetsspiraler og bryte ned tabuer, noe som vil være det første skrittet mot et større engasjement. Teorien om taushetsspiralen bygger på antakelsene om at mennesker kan være mindre tilbøyelige for å uttrykke sine oppfatninger og meninger dersom man er i tvil om omverden deler de samme synspunktene (Noelle-Neumann, 1993). Dette vil resultere i at man heller tier. Den sier også at media har en stor innflytelse på opinionen og folks meninger i form av at de lærer oss hva vi skal hevde om ulike saker.

Mobilisering har fått en ny kanal gjennom sosiale medier, og sosiale medier bidrar i å spre ordet. Fordelen med dette verktøyet er at hver og en kan gi en oppfordring om å delta, samtidig som man kan se hvem som har tenkt å stille opp (Enjolras et al., 2013, s. 106). Protester og demonstrasjoner har blitt enklere og raskere når det kommer til organisering, i tillegg til at sosiale medier spiller en viktig rolle underveis i protestene, eksempelvis i form av meningsutveksling og deling av lenker både med utenforstående og innad i gruppen (Aalen & Iversen, 2021, s. 200). Motsatsen til dette vil være at mobilisering gjennom sosiale medier gjør at man uttrykker seg personlig, noe som kan føre til sterk motgang. Digital aktivisme kan også skje utenfor sitt eget sosiale nettverk, slik som pengeinnsamlinger, flagging av uønsket innhold, underskriftsaksjoner og e-postaksjoner (Crawford & Gillespie, 2016, s. 411).

Algoritmer er nært knyttet til sosiale medier, og disse lages ut ifra informasjon man responderer på. Dette styrer blant annet hva som kommer opp først i nyhetsfeeden samt ulike anbefalinger og forslag tilpasset deg som bruker (Aalen & Iversen, 2021, s. 37). Disse algoritmene kan resultere i et begrep som kalles ekkokammer (Sunstein, 2018, referert i Aalen & Iversen, s. 192), det vil si at man får mer informasjon tilknyttet sitt syn og standpunkt som gjør at man slipper å forholde seg til andre meninger.

Slacktivisme er et gjennomgående begrep i kontrast til aktivisme. Det kjennetegnes av Morozov (2009) som et begrep for å beskrive en handling som gir god samvittighet, men som har liten politisk eller sosial innvirkning. Dette vil si en svak form for samfunnsengasjement. Det avgrenser seg til å delta i kampanjer med tastetrykk, nettklikk, skrive under på en underskriftkampanje eller å melde seg inn i en gruppe. Det vil si at deres oppfattelse av tilstedeværelsen på internett gir en følelse av å oppnå noe og gjøre noe riktig, men som i tilfeller kan være feilaktig dersom man ønsker å gjøre en forskjell. Morozov (2009) betegner slacktivisme som aktivisme for den late generasjonen hvor man eksempelvis heller deler en kampanje på internett enn å risikere arrestasjon eller politibrutalitet. På en side kan slacktivisme tenkes å være negativt for demokratiet, da det kan erstatte ekte handlingsrettet engasjement (Enjolras et al., 2013, s. 92), mens på den andre siden kan dette være bedre enn ingen politisk aktivitet på sosiale medier.

2.5 Fremstilling og sosial sammenligning

Forskning gir støtte i at det først og fremst er den fine og gode siden som kommer frem på sosiale medier. Mennesker har behov for å føle seg verdifull, inkludert og akseptert

(Brandtzæg & Lüders, 2009, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 63). Dette handler om at man ønsker å bli likt av andre, noe som fører til at man forsøker å fremstå som en bedre versjon av seg selv og viser mer av måten man ønsker å være på gjennom sosiale medier. Dette betyr på ingen måte at man ikke skal snakke om det som er dårlig og vondt på sosiale medier da dette kan være positivt, samt en måte å bryte ned tabuer på (Aalen & Iversen, 2021, s. 64). Det som dominerer på sosiale medier, er at det som er intimt og negativt, slik som utlevering av følelser, heller bør diskuteres med de nærmeste. Når det kommer til politiske standpunkter, verdier og samfunnsengasjement er ofte de indirekte signalene gjeldene. Det at sosiale medier åpner opp for muligheten til å se hva andre hva andre personer liker, kommenterer og deler på sosiale medier påvirker hva og hvordan folk deler (Aalen & Iversen, 2021, s. 68). Dette henger sammen med selvpresentasjon og hvordan sosiale medier bidrar til i å sette normer for hvordan vi skal oppføre oss. Dette benytter Goffman (1969) begrepet inntryksstyring til, som handler om at vi forsøker å oppføre oss etter andres reaksjoner med et ønske om å gi et godt inntrykk av oss selv. Begrepet sosial kontroll refererer til kontrollformer i forsøk får å få folk til å oppføre seg slik man mener folk bør oppføre seg (Ugelvik, 2019, s. 14).

På sosiale medier holder det imidlertid ikke å ha kontroll selv, da andre kan offentliggjøre om andre, noe som utfordrer privatlivet i form av en framstilling man ikke ønsker av seg selv. Personvern handler om kontrollen over hvilken informasjon om seg selv som skal være kjent for andre (Westin, 2003, s. 431). Balansen de fleste prøver på med tanke på privatliv, er å være seg selv uten å bli for privat, mens hva som defineres som for privat varierer fra person til person. Sosiale medier legger opp til at man til dels kan beskytte privatlivet i form av hvem innholdet skal være tilgjengelig for (Aalen & Iversen, 2021, s. 90).

Sosial sammenligning handler om at mennesker har en tendens til å vurdere seg selv gjennom sammenligning med andre mennesker (Aalen & Iversen, 2021, s. 99). Bruken av sosiale medier gir et uttallig antall mennesker man kan sammenligne seg selv med. Ofte kommer denne sammenligningen i forbindelse med personer som gir publikum innpass i sitt liv, samtidig som de formidler at de er ærlige, usensurerte og autentiske (Aalen & Iversen, 2021, s. 150). Dette kan resultere i at man får en følelse av at andre lever et mer spennende liv eller at andre ser lykkeligere ut. Dersom dette skulle skje, er det ikke uvanlig at man finner noen å sammenligne seg med på en måte som gjør at man selv føler seg bedre (Aalen & Iversen, 2021, s. 100).

I en tid hvor sosiale medier stadig blir en del av vårt nettverk, vil man trolig ende opp med et publikum som står i ulike relasjoner til en. Denne sammensetningen av sosiale sfærer kan være utfordrende ved privatliv og selvrepresentasjon, og begrepet kontekstkollaps (Marwick & Boyd, 2010, s. 122) beskriver denne sammensetningen av sosiale sfærer som normalt ikke vil møtes.

2.5.1 Frontstage og backstage

Erving Goffman (1969) introduserte en teori for hvordan mennesker presenterer seg i dagliglivet. Han sammenligner livet som en teaterscene, hvor menneskene selv er skuespillerne og at denne fremstillingen kan være «frontstage» eller «backstage».

Folk viser interesse i «frontstage» når de vet at andre ser på deres adferd. Denne adferden speiler forventninger og normer for adferd, utformet delvis av omgivelser, den rollen man spiller og ens fysiske utseende (Mahnazmazon, u.å.). Det vil si at vi bruker forskjellige masker til ulike sosiale roller, hvor man endrer maske i møte med nye

mennesker i forsøket etter å tilpasse seg samfunnets forventninger. Rollene som man spiller «frontstage» er ikke en presentasjon av den vi egentlig er, men en opptreden ifølge Goffman (1969). Uavhengig av hvilken innstilling man har på «frontstage», er folk klar over hvordan andre oppfatter dem og hva de forventer, noe som resulterer i at de oppfører seg deretter (Mahnazmezon, u.å.). Dette benytter Goffman (1969) begrepet inntrykksstyring til, som handler om at vi forsøker å oppføre oss etter andres reaksjoner med et ønske om å gi et godt inntrykk av oss selv.

Mennesker engasjerer seg i adferden «backstage» når de ikke har de forventningene og normene som pålegges i opptreden på «frontstage». Folk er oftest mer komfortable og avslappet når de er «backstage», og deres adferd gjenspeiler deres sanne jeg (Mahnazmezon, u.å.). De går bort fra elementer man har i en forestilling «frontstage», samtidig som man kan endre måten å snakke og utrykke seg på kroppslig. Det vil si at man tar maskene av og er seg selv (Goffman, 1969).

2.6 Øyeblikkets tyranni¹

Eriksen (2007, s. 34) snakker om at det i informasjonssamfunnet er knapphet på frihet fra informasjon, og i dette samfunnet fylles mellomrommene av rask tid. Den viktigste knapphetsressursen er målgruppens oppmerksomhet og den viktigste ressursen for menneskene er kontroll over egen tid (Eriksen, 2007, s. 35-36). Mange ungdommer er i dag mer tilgjengelig enn noensinne, men samtidig er de mer utilgjengelige enn noen gang. Dette handler om at man ikke klarer å innfri kravene om respons, oppkobling og selvpresentasjon som sosiale medier legger opp til. Hastighet smitter også over på mediene, hvor man får oftere og kortere artikler (Eriksen, 2007, s. 94). Linder (1970) (referert i Eriksen, 2007, s. 175) skriver om det rastløse mennesket og hevder at høyt forbruk er nødvendig for å stimulere produksjonen, og økt produksjon er igjen nødvendig for å nå mål om økonomisk vekst. Dette resulterer i en nødvendighet av å konsumere mer på kortere tid, noe som innebærer en fritid av konsumjag. Ifølge Bauman (1992, s. 98) har individet inntatt konsumentrollen, hvor vi har blitt avhengig av de produkter og tjenester markedet tilbyr oss. Her hevder han at markedsavhengighet oppnås gjennom destruksjon av våre sosiale, psykologiske og tekniske ferdigheter, som til slutt vil føre til at vi ikke kan tilfredsstille våre behov uten markedet.

¹ Tittelen «Øyeblikkets tyranni» er hentet fra Eriksen (2007).

3 Metode

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for valg av metode som er brukt til å besvare problemstillingen. Dette vil omhandle forskningsdesign, forskerrollen, utvalg, utvalgs-kriterier og rekruttering. Videre vil det handle om metoder som er benyttet under innsamling av data og analysemetoder av dataene i etterkant. Til slutt vil forskningsetiske hensyn og studiens kvalitet diskuteres.

Problemstillingen er utgangspunktet for undersøkelsen, og med bakgrunn i den valgte jeg å benytte meg av en kvalitativ forskningsstrategi. Grunnlaget for metodevalget beskrives i neste avsnitt. Forskningen tar utgangspunkt i et fenomenologisk perspektiv, som vil si at man ønsker å forstå mening rundt et fenomen sett igjennom andres øyne. Jeg anvender en induktiv tilnærming til datamaterialet, hvor undersøkelsen ble satt i gang uten et spesifikt teoretisk utgangspunkt. Fremgangsmåten ble å samle inn data gjennom fokusgruppeintervju som kunne belyse problemstillingen. Intervjuguiden er inspirert av teori om sosiale medier og samfunnsengasjement, hvor det i etterkant er inkludert tidligere forskning på området samt relevante begreper.

3.1 Kvalitativ metode

I kvalitativ forskning undersøker man hvordan noe gjøres, oppleves, framstår, sies eller utvikles. Det kan være at man er interessert i å forstå, beskrive, fortolke og dekonstruere den menneskelige erfaringens kvaliteter, eksempelvis hvordan mennesker tenker, handler, føler eller lærer (Brinkmann & Tanggard, 2019, s. 11). En ønsker å komme nære personene i den tematikken man ønsker å forske på, hvor hensikten er en fylldig beskrivelse. Grunnen til at det er valgt en kvalitativ metode er fordi jeg ønsket å oppnå dybdekunnskap og en helhetlig forståelse om et tema, heller enn å bevege meg på overflaten. Dette vil være alt fra å høre og se hvilke apper elevene bruker og hvor de henter informasjon fra gjennom sosiale medier, til å kunne se hva elevene har lagt ut eller postet på de ulike kanalene. På denne måten vil man kunne høre hvordan elevene uttrykker seg og følge med på diskusjonen for å få en helhetlig forståelse av temaet.

3.1.1 Fokusgrupper som metode

Innenfor gruppeintervju finner man en metode som kalles for fokusgruppeintervju, en forskningsteknikk hvor man samler inn data gjennom gruppeinteraksjon omhandlet et emne som forskeren har bestemt (Wibeck, 2010, s. 25). Fokusgrupper vil først og fremst være nyttig dersom man skal produsere data om sosiale gruppers fortolkninger, samhandling og normer (Halkier, 2019, s. 135). Dette henger sammen med at man produserer data på gruppenivå, noe som kan åpne opp for og gi en mer variert mengde normative utspill fra deltakerne. Dette gjelder en del av oppgavene som gjøres i fellesskap i form av diskusjon og tolkninger, samt spørsmålene som er med i gjennomførelsen av fokusgruppeintervjuet. Ved bruk av fokusgruppeintervju vil undersøkelsen kunne gå mer i dybden av et tema, og man vil tydeligere få frem deltagerens egne perspektiv.

En styrke er at de sosiale interaksjonene er kilden til dataene (Morgan, 1997, referert i Halkier, 2019, s. 136). Gjennomgående vil deltakernes sammenlikninger av forståelser

og erfaringer i gruppeprosessen kunne produsere kunnskap om kompleksitetene i betydningsdannelser og sosiale praksiser, noe som kan være vanskeligere å få frem i andre typer intervju. I undersøkelsen vil dette bety at deltakerne kan kommentere og spørre om hverandres svar og meninger ut ifra deres kontekstuelle forståelse. Det gir en større mulighet til å undersøke spørsmål og svar som jeg på forhånd ikke hadde forestilt meg, og man lar elevenes synspunkter og meninger styre utviklingen av kunnskap de sitter med. Gruppedynamikken vil kunne produsere en annen type informasjon enn vanlige intervju, ved å snakke om tematikken sammen i form av å få fram nye tanker og supplere med egne erfaringer. En videre begrunnelse for valget av metode er for å få innsikt i hvordan en gruppe tenker om et tema, fremfor enkeltindivider (Gleiss & Sæther, 2021, s. 81). En annen styrke vil være evnen fokusgrupper har til å produsere konsentrerte data om et bestemt fenomen eller emne på en relativ tilgjengelig måte, som vil være mindre påtrengende ovenfor deltakerne (Morgan, 1997, referert i Halkier, 2019, s. 136).

3.1.2 Utvalg, utvalgskriterier og rekruttering

Utvalg betyr å velge ut de enhetene man skal benytte i innsamlingen av data, og utvalget vil da være den delen av populasjonen man velger ut (Gleiss & Sæther, 2021, s. 38). Gruppen jeg ønsker å studere er ungdom, og jeg har valgt elever i 10. klasse. Siden dette er en kvalitativ undersøkelse vil utvalget være et ikke-sannsynlighetsutvalg, noe som vil si at utvalget ikke er tilfeldig valgt ut og man ikke kan generalisere fra utvalg til en større populasjon (Gleiss & Sæther, 2021, s. 39). Slike utvalg kan man kalle for kriteriebasert utvalg. Kriteriene som er benyttet i denne sammenhengen er elev på 10. trinn, samt at halvparten av elevene skal være fra en byskole og den andre halvparten fra en distriksskole. Samtidig skal fordelingen mellom kjønn være den samme. Grunnen til at det er valgt to ulike typer skoler og jevn fordeling av kjønn, er at man trolig sikrer et bredere svar av funn fra elevene samt at man kan se om det er forskjeller mellom kjønnene.

Når man har lagt utvalgskriteriene til grunn for undersøkelsen, kan man starte rekrutteringsfasen av deltakere. Felles for de to rekrutteringsstrategiene som er benyttet er at de baserer seg på hvem jeg som forsker har tilgang til, noe som resulterer i et tilgjengelighetsvalg. På den første skolen som er med i undersøkelsen benyttet jeg rekruttering ved hjelp av en portvakt, som er en person med kontroll over adkomstlinjer til informanter (Gleiss & Sæther, 2021, s. 41). Dette var en lærer som jeg tidligere hadde hatt under min lærerpraksis, som jeg på denne måten allerede visste var en del av det sosiale miljøet jeg ønsket tilgang til. Her ble to av intervjuene gjennomført. På den andre skolen ble det benyttet en annen variant for rekruttering, den såkalte snøballmetoden. Det innebærer at man kontakter en person og spør om vedkommende kjenner andre personer som kan være relevante ut ifra utvalgskriteriene lagt til grunn (Gleiss & Sæther, 2021, s. 42). For meg ble dette å kontakte min veileder for å forhøre meg om hun kjente noen lærere som underviste elever som passet utvalgskriteriene lagt til grunn. Her ble også to intervju gjennomført, men feil på lydopptaker førte imidlertid til at kun et intervju ble lagret. Etersom disse elevene allerede hadde gjennomført intervjuet, måtte jeg finne nye informanter. Grunnet mangel på tid ble det derfor benyttet en annen metode for å finne informanter til den siste gruppen. Her brukte jeg direkte kontakt via e-post (Gleiss & Sæther, 2021, s. 41) til lærere som passet utvalgskriteriene. Dette resulterte i mine siste informanter.

3.2 Semistrukturert intervju

Undersøkelsen ble gjennomført som et semistrukturert intervju, som er en kategori mellom ustrukturerte og strukturerte intervju. Her formulerer man spørsmål på forhånd i en intervjuguide, men hvilke spørsmål som stilles, måten spørsmålene stilles på og rekkefølgen kan være forskjellig i de ulike intervjuene (Gleiss & Sæther, 2021, s. 80). Grunnen til valget av semistrukturert intervju er at man har muligheten til å følge opp interessant funn i form av oppfølgingsspørsmål, samtidig som man kan spørre om utdypninger av forklaringer dersom dette skulle være nødvendig. Det kan også være at informantene har forskjellige oppfatninger og svar om den samme tematikken og spørsmålene, og dermed har man muligheten til å følge opp dette.

3.2.1 Intervjuguide

Under fokusgruppeintervjuet benyttet jeg meg av en intervjuguide, som er en liste over tema og spørsmål som skal gjennomgås i intervjuet (Johannessen et al., 2016, s. 149). Temaene er laget ut ifra problemstillingen og forskningsspørsmålene som undersøkelsen skal belyse. Spørsmålene bygger på innhold som skal belyse disse, og i tillegg inneholder intervjuguiden underspørsmål slik at man får dekket og utdypet de forskjellige temaene. Dette vil være et nødvendig verktøy i undersøkelsen i form av å holde seg til temaet, stille de spørsmålene man skal og sikre at man får svar på det man trenger svar på. Dette vil også sikre at informantene får omtrent de samme spørsmålene. Selve intervjuguiden er ikke teoristyr.

3.2.2 Pilotintervju

Før gjennomføring av fokusgruppeintervjuene, utførte jeg to pilotintervju på medstudenter. Et pilotintervju er et intervju som har til hensikt å prøve ut utformingen av intervjustørsmålene samtidig som man får trening i å gjennomføre intervjuet (Gleiss & Sæther, 2021, s. 95). For at denne øvingen skal være nyttig må det ligne på intervjuene man har tenkt å gjennomføre i ettertid og derfor ble spørsmål og rekkefølgen den samme som jeg hadde plan om å benytte meg av i fokusgruppeintervjuene. Pilotintervjuene var nyttig i form av at jeg i etterkant kunne omformulere spørsmål som ble diffuse, legge til nye og fjerne spørsmål som var irrelevante. Samtidig førte gjennomgangen til at jeg fikk en oversikt over hva jeg potensielt kunne forvente av svar, og derfor om spørsmålene ville sikre at jeg fikk data som svarte på studiens tematikk.

3.2.3 Gjennomføring av intervju

Antallet forskningsdeltakere som ble plukket ut til gjennomføringen var totalt 24 elever, og som sagt benyttet jeg et semistrukturert intervju i gjennomføringen. Intervjuguiden inneholdt en innledning hvor jeg presenterte meg selv, informerte om prosjektet og varigheten på intervjuet. Videre fortalte jeg hva det innebar for informantene å delta, deres rettigheter samt hvordan intervjuet skulle dokumenteres. I tillegg var det også viktig å ta opp hvordan deres anonymitet skulle bli ivaretatt og hvordan dataene skulle behandles i etterkant av intervjuet. Selve intervjuguiden besto av en innledning som forklart ovenfor, oppstart med innledende spørsmål, en hoveddel med to hovedtema og en avslutning.

I et fokusgruppeintervju er det vanlig at intervjuer har laget oppgaver som gruppen skal diskutere, ettersom det elementære er gruppediskusjonen og interaksjonen mellom deltakerne (Gleiss & Sæther, 2021, s. 80). Dette er gjeldene allerede fra start hvor elevene sammen skal lage et tankekart over sosiale medier og kategorisere hvilke

plattformer, tjenester og apper de benytter seg av. Gruppeoppgaver forekom i tillegg senere i intervjuet og mot slutten av intervjuet. Alternativer til vanlige intervju spørsmål kan også være nyttige hos blant annet fokusgrupper. Forsker kan for eksempel vise frem bilder under intervjuet for å få deltakerne til å sette ord på sine tanker og assosiasjoner (Gleiss & Sæther, 2021, s. 86). Dette var gjeldende i en oppgave under gjennomføringen av intervjuet, hvor informantene skulle diskutere budskap og troverdighet til ulike bilder samt ungdoms tilknytning til disse. Det som ellers kjennetegnet intervjuguiden og gangen i intervjuet, var at det ble stilt et hovedspørsmål, hvor jeg ønsket å høre elevenes diskusjon i fellesskap, og videre underspørsmål for utdypninger.

I gjennomførelsen ble så langt som alle spørsmålene stilt til alle gruppene, det var kun dårlig tid eller mangel på utdypninger i hovedspørsmålene som førte til at noen ble utelatt. Selve rekkefølgen var nærmest lik for alle gruppene, men dersom svaret til elevene passet godt med et senere spørsmål, var det naturlig at dette spørsmålet ble stilt istedenfor å vente. Under intervjuet valgte jeg som intervjuer å gå nærmere inn på svarene elevene ga ved å stille oppfølgingsspørsmål der hvor det var nødvendig, ved å spørre om en utdypning av gode poeng eller konkretisering av svar.

3.2.4 Lydopptak

Nesten alltid benyttes det en eller annen form for lydopptak under fokusgruppeintervjuer (Tjora, 2017, s. 166). Gjennomføringen av fokusgruppeintervjuene i denne studien er dokumentert med lydopptak gjennom Nettskjema diktafonapp for å sikre trygg lagring. Dette skal gi en sikkerhet i at man får med seg det som blir sagt under intervjuet, og på denne måten kan intervjuer konsentrere seg mer om samtalen samt sørge for en god flyt og kommunikasjon underveis. Dette førte til at jeg var mer til stedet under intervjuet og fulgt opp svar, samtidig som jobben med analysen ble lettere. Problemet som skjedde tilknyttet dette var at den ene intervjueren ikke ville lagre seg, noe som førte til at jeg måtte gjennomføre et intervju med en ny gruppe.

3.3 Gruppedynamikk og samtaledynamikken i intervjuet

I fokusgrupper vil dynamikken mellom deltakerne påvirke hvordan samtalen foregår (Gleiss & Sæther, 2021, s. 91). På hver av de ulike type skolene gjennomførte jeg to fokusgruppeintervju, hvor jeg valgte å ha en egen jente- og guttegruppe. Antallet jenter og gutter var seks stykker i hver av gruppene. Dette med grunnlag i at det skulle være lik svarprosent fra de forskjellige skolene og kjønn, dersom det skulle oppstå store variasjoner i funn. Grunnen til at jeg valgte å gjøre det på denne måten, uten å blande kjønn, er med grunnlag i maktstrukturene som kan oppstå. Ofte kan det være slik at det ene kjønn overkjører det andre i slike samtaler, og i tillegg tenkte jeg at dette var et tema som kunne ha et variert bruksområde noe som trolig ville gjøre det lettere å skille kjønn. Det kan på denne måten være lettere at elevene spiller på hverandre. Dette var også noe jeg ble rådet både av min tidligere praksisveileder og veileder.

Det som kan være utfordrende når man setter sammen grupper er faren for at noen av elevene dominerer samtalen, mens andre strever med å komme til ordet eller føler seg oversett (Gleiss & Sæther, 2021, s. 92). Jeg hadde imidlertid minimal innflytelse på hvordan gruppene skulle bli satt sammen, med bakgrunn i at jeg ønsket at lærerne som kjente elevene skulle sette sammen gruppene. Kravene jeg stilte var at lærerne skulle sette sammen en gruppe som hadde fin gruppedynamikk, med elever som turte å snakke høyt i fellesskap når det kommer til å uttrykke sine tanker og meninger. Utover mine kriterier hadde lærerne valgt å danne grupper av elever ut ifra noe forskjellige interesser.

Mine tanker rundt dette er at lærernes valg trolig får fram flere synspunkter, og sammen med mine kriterier førte dette til en fin dynamikk med elever som respekterte hverandre. På tross av dette var det naturligvis variasjon i taletid.

3.3.1 Hvordan intervjuet blir oppfattet

I oppstarten av intervjuet fortalte jeg at ingen meninger eller svar var feilaktige å uttrykke både ovenfor meg og medelevene, og at det var deres synspunkter jeg var interessert i. Det virket som elevene tok denne informasjonen inn over seg, og jeg tror dette kan ha hjulpet elevene i form av at de i mindre grad kviet å uttrykke seg ovenfor de andre. Elevene virket lite ukomfortable i den situasjonen de ble satt inn i, også med tanke på at flere ikke hadde kjennskap til meg.

Det var naturligvis variasjon i hvor mye hver ytret, hvor noen av elevene valgte å ta ordet oftere mens andre var mer beskjedene for å hve seg med i samtalen. Måten dette ble løst var at jeg henvendte meg til de det måtte gjelde for å høre hva de tenkte rundt det aktuelle spørsmålet eller ved å høre om de hadde noe å tilføye. Dette var noe mer gjeldene generelt på distriktsskolen og hos jentegruppene, men mindre aktuelt ut i intervjuene. Ved distriktsskolen følte jeg gjennomføringen gikk ryddig og fint, hvor elevene snakket i tur og orden og diskusjonen fløt ryddig. Ved byskolene var gjennomføringen imidlertid litt annerledes da elevene virket noe mer engasjerte. Det som til tider oppsto var at noen tok litt over svarene til hverandre og ønsket å ytre seg selv mer. Samtidig kunne det oppstå situasjoner hvor noen begynte å diskutere på det andre hadde sagt, og spore litt av spørsmålet som ble stilt. Dermed ble jobben min i noen få tilfeller å påpeke at de måtte la hverandre snakke ferdig, til tross for at diskusjonen i seg selv var god eller å styre de tilbake på spørsmålene dersom det var nødvendig. Dette føler jeg imidlertid andre på gruppene også var flinke til å følge opp og påpeke. Selv oppfattet jeg ikke dette som negativt, da dette også gav mange gode diskusjoner. Min oppgave i intervjuet var likevel noe tilbaketrunkent.

3.4 Forskerrollen

Innenfor all forskning vil forskeren ha en form for engasjement i tematikken det forskes på. Dette engasjementet vil kunne bli sett på som støy i undersøkelsen, ved at det kan påvirke resultatene (Tjora, 2017, s. 235). Dette er også selvfølgelig gjeldene for meg som forsker, hvor jeg naturligvis har et engasjement for noe jeg eksponeres for hver dag i stor grad. Jeg hadde før gjennomføringen en følelse av at både jeg og deltakerne brukte mange av de samme plattformene, i tillegg til at jeg hadde noe kunnskap om hvordan man kunne bruke disse plattformene til samfunnsmessige formål siden jeg selv har erfart dette. Samtidig er det viktig å være klar over at en fullstendig nøytralitet ikke eksisterer, hvor engasjementet og kunnskapen også vil være en ressurs. Til tross for min forkunnskap har jeg i liten grad kunnskap om hvordan unge bruker sosiale medier og hvordan de benytter sosiale medier til å uttrykke samfunnsengasjement. Jeg forsøker gjennom hele prosessen å være bevisst min førforståelse, dette for i størst mulig grad åpne å opp for forståelse av informantenes livsverden.

3.5 Relasjon mellom forsker og informant

Relasjonen mellom forsker og informant vil påvirke samtalen. Dersom man ikke kjenner hverandre, må relasjonen etableres og utvikles underveis i intervjuet (Gleiss & Sæther, 2021, s. 87). For to av gruppene var tilfellet at jeg ikke kjente informantene, mens de to andre gruppene hadde jeg kjennskap til gjennom tidligere praksis. For de informantene

jeg ikke kjente innebar det å danne et forhold relativt kjapt i småpratningen før intervjuet og i introduksjonen. På gruppene hvor jeg kjente elevene fra før fant vi fort igjen stemningen og tok opp forholdet vi hadde. Dermed vil jeg påstå at stemningen før og under intervjuet var god, og elevene visste ikke tegn til noe ubehag. På de andre gruppene som jeg ikke kjente, ble jeg veldig overrasket over hvor engasjerte og interesserte elevene virket i forkant og gav ikke uttrykk for ubehag.

Ved å bruke ord, uttrykk og begrep som er forståelig og vanlige for den sosiale gruppa som studeres kan man minske avstanden mellom forsker og informanter (Gleiss & Sæther, 2021, s. 89). Dette var noe jeg forsøkte å følge opp under intervjuet, ved å legge meg på det samme nivået faglig og begrepsmessig og forklarte på nytt dersom de ikke forsto spørsmålet. For alle gruppene ble vi tildelt et grupperom ved siden av klasserommet, hvor gjennomføringen skulle skje. Dette resulterte trolig i at elevene ble mer avslappet og fikk en trygg setting. Jeg prøvde også bevisst å bruke navnene til elevene underveis, og viste at jeg hørte hva de fortalte ut ifra kroppsspråk og ord.

3.6 Transkribering, koding og kategorisering

Etter gjennomføring av intervjuene er det transkribering som står for tur. Transkribering vil si å gjøre om de muntlige lydfilene til en skriftlig tekst ved å lytte og skrive av det som blir sagt (Gleiss & Sæther, 2021, s. 97). Det første som ble gjort var å gi elevene fiktive navn. På to av gruppene, hvor jeg hadde kjennskap til elevene var det lettere å kjenne igjen stemmene til hver og en. På de andre to gruppene, var det derimot noe vanskeligere. Utfordringene var også knyttet til at noen kunne snakke lavt i sammenheng med at mikrofonen ble liggende et stykke unna eller i form av at flere snakket raskt og samtidig i en diskusjon. Dette resulterte i at selve transkriberingen tok en del tid.

Flere av elevene hadde dialekter, men alt av språk ble gjort om til bokmål i transkriberingen. Dette vil på sin negative side ikke ivareta deres måte å uttrykke seg på, mens fordelene ligger i anonymiseringen og at man får hele teksten på et samme nivå. Med tanke på punktum og komma betydde dette at jeg måtte velge hvor jeg ønsket å sette dette, noe jeg gjorde ut ifra deres måte å ordlegge seg ellers hvor det måtte være naturlig. Setninger som overlappet hverandre ble markert med «...», slik at man på denne måten vet at elevene kunne ha sagt noe mer. Alle småord slik som «mhm» og «øh» ble også skrevet ned i tillegg til tenkepauser.

Etter at transkriberingen er gjennomført, brukes denne informasjonen videre i en analyse. Analyse er en prosess hvor man skaper mening ved å lage grupperinger av elementer som har fellestrekk, og slike grupperinger kalles gjerne for kategorisering (Gleiss & Sæther, 2021, s. 170). Kategoriene i denne undersøkelsen er basert på to nivå. Det første som ble gjort etter transkriberingen var å lese gjennom dataene flere ganger, for så å markere og notere ned viktige funn og mønstre i marginen. Deretter lagde jeg en grovkoding i tema ut ifra det som virket interessant og viktige funn å analysere, ved å markere dette i ulike farger (f.eks. bruk av sosiale medier). Det er i denne forskningen benyttet en temasentrert analyse, hvor hovedpoenget er å gå i dybden på de enkelte temaene og videre sammenligne informasjon fra informantene for å få en fyldigere forståelse av temaene (Thagaard, 1998, s. 149). Videre foretok jeg en mer detaljert koding av hovedkategoriene for å systematisere på et mer analytisk nivå, i form av passende underkategorier. Kategoriene har utgangspunkt i både datamaterialet og teorien, som vil si en abduktiv analysemetode (Gleiss & Sæther, 2021, s. 171). Dette gjorde at jeg kunne bruke kategoriene og underkategoriene som utgangspunkt i selve

skrivningen av analysen. Siden hovedpoenget er å utføre sammenligninger mellom deltagerne, her gruppene, er det sikret at det er data om det aktuelle fra alle gruppene.

3.7 Forskningsetikk

Før oppstart av datainnsamling ble prosjektet meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD), dette da alle prosjekter som inneholder personvernopplysninger skal meldes inn for godkjenning.

Grunnprinsippet i all forskning er informert samtykke. Det betyr at samtykket skal være informert, frivillig, dokumentert og utvetydig (Gleiss & Sæther, 2021, s. 44). Måten dette ble gjort på var å sende informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen på e-post til de aktuelle lærerne, som skulle gi denne informasjonen til sine elever. På denne måten fikk elevene mulighet til å lese informasjonen om prosjektet og hva de eventuelt ville ha i møte med et fokusgruppeintervju, før de tok et standpunkt. Det at samtykket skal være utvetydig betyr videre at informantene skal gi uttrykk for at de forstår denne informasjonen og at det skal være rom for å trekke seg fra forskningen uten at det får negative konsekvenser. Før gjennomføringen av intervjuet fikk deltakerne på nytt utlevert informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet som vi gikk igjennom i hovedpunkter, samtidig som de fikk anledning til å stille spørsmål dersom det var noe uklart. Dokumentasjonen av samtykket ble gitt fysisk på ark.

Det andre forskningsetiske prinsippet er anonymisering og konfidensialitet, som betyr at man ikke skal gi bort informasjon om personlige forhold som deltagerne har gitt (Gleiss & Sæther, 2021, s. 45). Måten dette ble gjort på er å begrense hvem som har tilgang til materialet, hvor deltakerne fikk informasjon om at det kun er meg og veileder som vil ha denne tilgangen. I tillegg ble alle intervjuene transkribert på bokmål. Det ble også informert om at intervjuet skulle bli tatt opp på lydopptak, og her var det viktig å konkretisere at intervjuopptaket kun ville bli hørt av meg i etterkant da lydfilen ville bli transkribert. Dermed var det viktig å forklare at det ville skje en anonymisering forløpende og at deres navn og stemmer ikke ville bli gjenkjent i publiseringen, samt at lydopptak ville bli slettet ved prosjektets slutt.

Neste forskningsetiske prinsipp handler om at deltagelse i forskningen ikke skal ta skade på deltagerne (Gleiss & Sæther, 2021, 45). Derfor var det viktig for meg i forkant av gjennomføringen å gå nøye igjennom intervju spørsmålene slik at disse ikke inneholdt tematikk som kunne vekke sterke følelser og reaksjoner i et fokusgruppeintervju. Dette er noe som jeg mener er relativt fraværende i undersøkelsen. Det ble også varslet både av meg og lærer i forkant at gjennomføringen ikke stiller krav til forkunnskaper i tematikken, slik at elevene trolig ikke føler seg redde i form av å være utilstrekkelig når det kommer til fagkunnskaper både i forkant og i etterkant av undersøkelsen.

3.8 Metodiske refleksjoner

Her vil forskningsetiske hensyn og studiens kvalitet diskuteres, noe som innebærer å reflektere over undersøkelsens reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.

3.8.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler om kvalitet og hvorvidt undersøkelsen er til å stole på, og handler om mulige former for undersøkelseseffekter som kan oppstå i en forskning som man bør forsøke å minimere (Tjora, 2017, s. 231). Et annet viktig punkt er repliserbarhet, og derfor vil det være viktig å jobbe systematisk og gjøre grundig rede for undersøkelsen.

For å styrke reliabiliteten kan man gjøre forskningen gjennomiktig, noe som vil si at man beskriver hva som er gjort og hvilke valg som er tatt (Tjora, 2017, s. 248). Dette har jeg beskrevet tidligere i metodekapittelet, noe som vil være med på å styrke reliabiliteten i form av at utenforstående kan vurdere forskningsprosessen. Det første som svekker reliabiliteten, er at jeg hadde kjennskap til to av gruppene, med grunnlag i tilgjengelighet. Jeg utarbeidet i forkant en grundig intervjuguide og planla intervjuet nøyde, imidlertid så benyttet jeg meg av semistrukturert intervju. Dette førte til at noen fikk oppfølgingsspørsmål tilknyttet visse spørsmål mens andre ikke, selv om dette ikke dette normalen, er det noe som er med på å svekke reliabiliteten i form av at intervjuene ikke utspilte seg helt likt. Min rolle under intervjuet kan også påvirke undersøkelsen. En styrke var at selve diskusjonen hovedsakelig ble styrt av elevene selv, mens en svakhet var at jeg deltok i å stille spørsmål og oppfølgingsspørsmål dersom det var av relevans, samtidig som dette også var en styrke for dataen. Et element som er med å styrke reliabiliteten er at intervjuene er tatt opp på lydfil og transkribert ordrett. Dette vil si at man kan bruke de transkriberte intervjuene og vite at dette stemmer overens med hva elevene fortalte. Sist i gjennomføringen av analysen så lagde jeg tematiske kategorier og underkategorier som baserte seg på datamaterialet, som skal være med på å styrke reliabiliteten. En svakhet ved en temasentrert analyse er at utsagn kan bli tatt ut ifra sin opprinnelige betydning, og dette er noe jeg hele tiden i analysen forsøker å unngå i størst mulig grad ved å gå tilbake å se hvilken sammenheng elevene fortalte det de fortalte i.

3.8.2 Validitet

Validitet eller gyldighet handler om kvaliteten på datamaterialet samt forskerens fortolkninger og konklusjoner. Det handler derfor om hvor godt de ulike delene av forskningsprosjektet henger sammen (Gleiss & Sæther, 2021, s. 204), og om svarene man finner i forskningen faktisk er svar på de spørsmålene man forsøker å stille (Tjora, 2017, s. 232). En utfordring tilknyttet fokusgruppeintervju er at det kan være variasjoner i taletid og deltagelse til de ulike informantene, samt at diskusjoner i noen tilfeller kan føre til digresjoner. Dette er faktorer som vil påvirke validiteten i undersøkelsen. Jeg forsøkte så godt som mulig å få informantene til å delta på lik linje. Dette er selvfølgelig faktorer som vil påvirke validiteten i undersøkelsen. Intervjuguiden er testet ut i forkant av fokusgruppeintervjuene, og ut ifra dette kunne jeg få en oversikt over mulige svar og muligheten til å revidere og omformulere spørsmål. Derfor kan jeg si at dataene jeg har samlet inn er godt egnet til å besvare min problemstilling i undersøkelsen, noe som vil si at forskningen svarer på spørsmålene jeg stiller.

3.8.3 Generalisering

Generalisering handler om muligheten til å generalisere funn fra en kontekst til en annen, og i hvilken grad validitet forskerens funn og konklusjoner har utover selve undersøkelsen (Gleiss & Sæther, 2021, s. 207). I en kvalitativ forskning er ikke en statistisk generalisering mulig siden utvalget ikke vil være representativt. Her er det snakk om en teoretisk generalisering, som handler om overførbarhet av kategorier og begreper til andre situasjoner. Resultatene i undersøkelsen vil trolig gjenfinnes i andre utvalg, altså andre skoler og på andre steder. Dette vil si at resultatene har gyldighet ut over de informantene jeg har data fra.

4 Analyse og drøfting

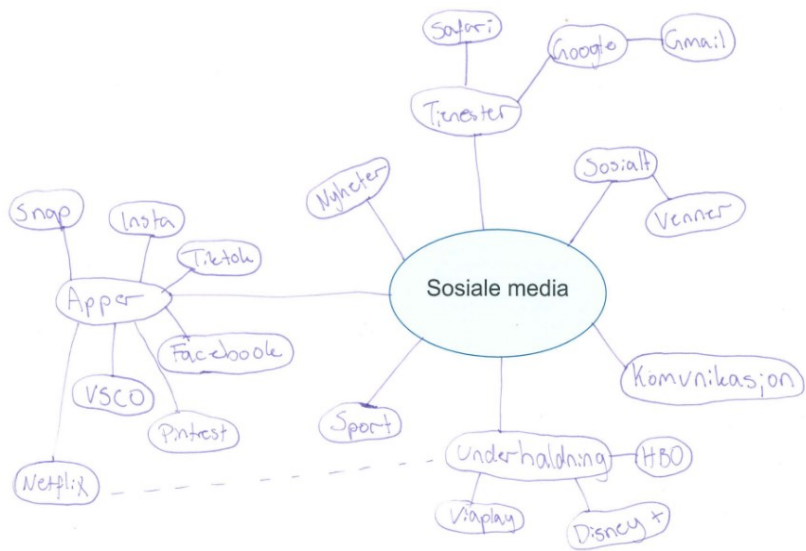
I analysen vil jeg gjøre rede for relevante funn og diskutere disse opp imot teori og tidligere forskning, og som nevnt har jeg benyttet en tematisk tilnærming. Jeg har valgt å slå sammen analysen og drøftingen, da jeg mener at funnene vil komme til uttrykk best dersom man har en drøfting fortløpende. Analysen er viet relativt stor plass. Grunnen til dette er at datamaterialet var relativt omfattende og på ulike måter belyser problemstillingen. Selve analysen er strukturert omkring de to første forskningsspørsmålene som kategorier, og når det gjelder det siste forskningsspørsmålet som omhandler forskjeller mellom ulike grupper, har jeg valgt å skille på kjønn og skole gjennom hele analysen. Dette skal til slutt svare på den overordnede problemstillingen, i kapittel fem, hvor framstillingen av forskjeller kommer tydeligere tilbake. Funnene fra de fire gruppene blir presentert og drøftet hver for seg, i tillegg til en felles oppsummering. Dette samles til slutt i diskusjonskapittelet. Det første delkapittelet handler om hvordan unge bruker sosiale medier og det andre delkapittelet handler om sosiale medier som en arena for samfunnsengasjement.

4.1 Unges bruk av sosiale medier

I dette underkapittelet skal jeg gå nærmere inn på hvordan elevene bruker sosiale medier i hverdagen. Dette innebærer hva elevene legger i begrepet sosiale medier og hva de forbinder med dette. Hvilke plattformer, apper og tjenester de benytter seg av og gjennomsnittstidsbruken ved disse. Videre hva de bruker sosiale medier til og hva som er bakgrunnen til bruken. Til slutt vil jeg gå inn på unges framstilling på sosiale medier.

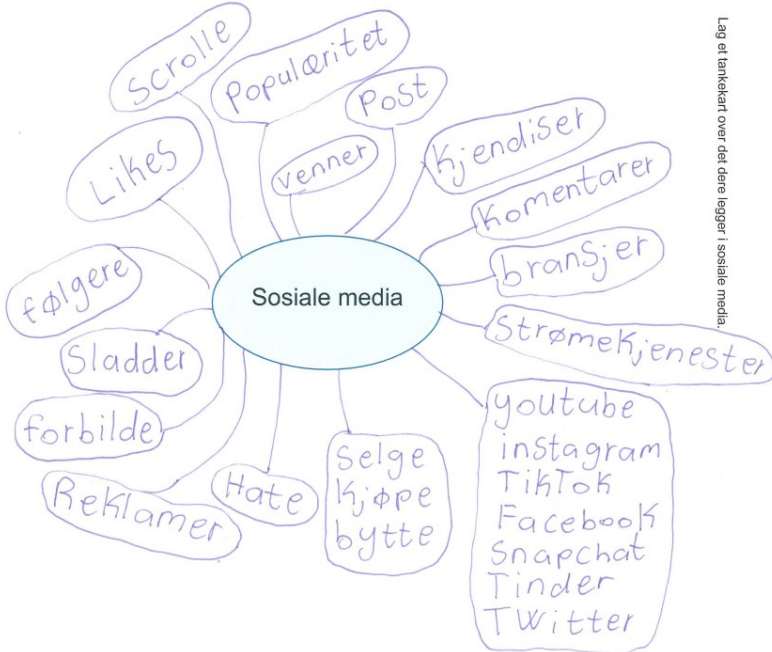
4.1.1 Hva unge legger i sosiale medier

Den første oppgaven gruppene fikk i intervjuet var å sammen lage et tankekart over hva de legger i sosiale medier. Jenter fra distriksskolen satte søkelys på de ulike appene og tjenestene de benytter seg av på sosiale medier. De fokuserte videre på det sosiale det byr på, kommunikasjon med venner og underholdningsverdien. I tillegg viser de til sport og bruken av nyheter. Samtalen de gjorde under denne oppgaven bærer preg av at sosiale medier brukes for å opprettholde kontakt og for planlegging, i tillegg til bruken av spill. Tankekartet er vist i figur 1.



Figur 1: Tankekart jenter fra distriktsskolen

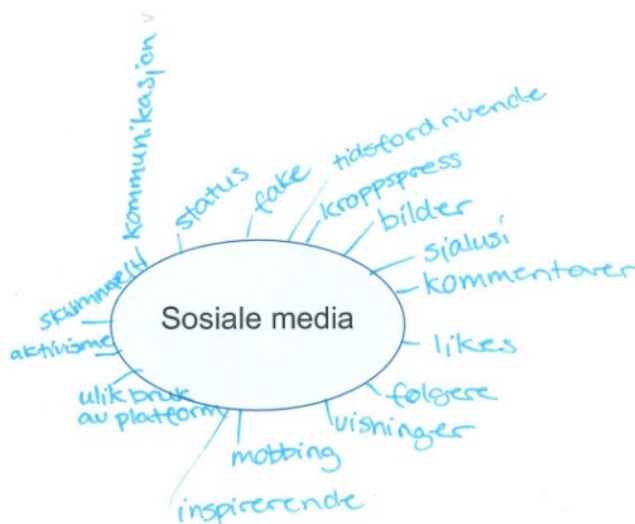
Guttene fra distriktsskolen hadde noe lignende mønster på deres tankekart, vist i figur 2. De fokuserte også på ulike strømmetjenester og apper, samt kontakten med venner. I tillegg tok de blant annet for seg begreper som «likes», «scrolle», «post», «sladder», «hate», «kommentarer», «følgere», «popularitet», «kjendiser» og «forbilder». Samtalen de hadde under arbeidet med tankekartet viser i tillegg at elevene bruker sosiale medier til å følge med på andre personer, samt for å se om det er noe til salgs.



Lag et tankekart over det dere legger i sosiale media.

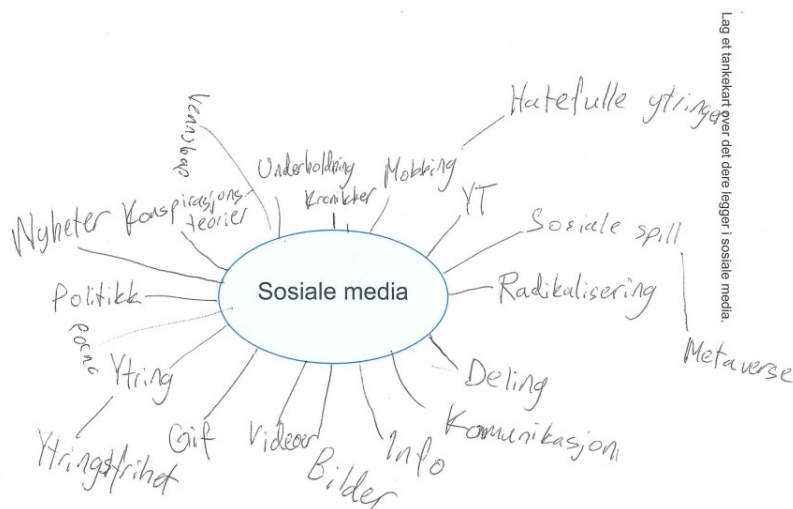
Figur 2: Tankekart gutter fra distriktsskolen

Jenter fra byskolen hadde også med begreper som «likes», «kommentarer» og «følgere» samt at sosiale medier kan brukes til kommunikasjon. En jente forteller følgende: «Man kan fremstå annerledes på sosiale medier ... man blir rangert etter hvor mange følgere man har». Ordene som kommer videre er mer negativt ladet og man finner ord som «mobbing», «kroppspress», «fake» og «status». Det er tydelig blant jentene at man på sosiale medier forsøker å fremstå som en bedre versjon av seg selv, og trolig viser mer av måten man ønsker å være på (Aalen & Iversen, 2021, s. 63). I denne sammenhengen handler det antagelig om å vise den fine siden, ikke nødvendigvis den sanne. Samtidig kan rangeringen vise at informantene opplever mange å sammenligne seg med gjennom sosiale medier. En annen jente bruker begrepet «skummelt» når det kommer til bruken av sosiale medier, skummelt i form av at hun er redd for hva andre folk tenker. Dette henger sammen med at sosiale medier åpner opp for å se hva andre personer gjør, noe som påvirker selvpresentasjonen. Dette kan videre knyttes opp mot Goffman (1969) og begrepet inntrykksstyring i form av at man ønsker å gjøre et godt inntrykk av seg selv. De er bevisst sitt publikum på sosiale medier og reflekterer over andres reaksjoner på deres innhold. De mener at sosiale medier kan være tidsfordriv, inspirerende og man finner aktivisme her, som vist i figur 3.



Figur 3: Tankekart jenter fra byskolen

Guttene fra byskolen trekker, i likhet med jentene fra distrikt, frem nyheter og fokus på vennskap, kommunikasjon og underholdning. De har i likhet med jentene fra byskolen med begrepet «mobbing» og videre bruken av spill og ordet «deling». I tillegg så fokuserer de på politikk, ytringsfrihet, info, kronikker, hatefulle ytringer, radikaliserings og konspirasjonsteorier, og de påpeker at ytringsfriheten kan misbrukes. Elevene vet med andre ord at man kan velge å bruke ytringsfriheten sin på sosiale medier. Samtalen de hadde rundt tankekartet, vist i figur 4, viser til at sosiale medier innebærer å være lett tilgjengelig og å snakke med andre, dette viser Eriksen (2007) til ved at ungdommer er mer tilgjengelig enn noensinne. De mener at sosiale medier er hjernestimulerende og endorfintilfredsstillende.



Figur 4: Tankekart gutter fra byskolen

Informantene har altså en ganske vid definisjon av sosiale medier med tanke på hva de legger i begrepet. Ifølge Bruns (2007, s. 101) har ikke sosiale medier en anerkjent definisjon selv om det finnes to særegne trekk, i form av kommunikasjon med mange og at skillet mellom publikum og avsender er utydelig. Det at informantene i diskusjonen snakker om alle typer av spill på mobilen/PC, betyr kanskje at de ikke har en klar forståelse av hva som er sosiale medier. I kategoriseringen til Kaplan og Haenlein (2010, s. 62) er det virtuelle sosiale verdener og spillverdener, men disse er tredimensjonale og innebærer kommunikasjon, noe mange av spillene som elevene refererer til ikke gjør. De snakker også om bruken av ulike strømmetjenester, noe som heller ikke vil gå under definisjonen av sosiale medier. Kommunikasjon gjennom sosiale medier er sentralt for informantene i form av å opprettholde kontakt, noe som også er gjeldene i forskning om medievaner (Medietilsynet, 2020, s. 5). Her var det merkbare forskjeller både mellom kjønn samt by- og distriktsskole, til tross for at undersøkelsen har et lite utvalg. De store forskjellene ligger i hvilken grad de benytter seg av positive ord i motsetning til mer negative eller kritiske begreper. Distriktsskolen velger å fokusere på tjenester og det positive rundt sosiale medier mens byskolen går mer ned i dybden med sterke og kritiske begreper. Disse funnene kan stille spørsmål i om bruken av sosiale medier er annerledes i distrikt enn i by. Byjentene pekte seg tydelig ut med tanke på fremstilling og sammenligning gjennom sosiale medier som negative konsekvenser, noe også jentene fra distrikt underbygger videre i undersøkelsen.

4.1.2 Hva unge bruker sosiale medier til og bakgrunnen for bruken

I en oppgave hver for seg skulle informantene skrive ned hvilke apper, program og tjenester de benytter seg av på telefon og pc gjennom sosiale medier. I tabell 1-4 finner man antall elever og gjennomsnittstiden i minutter daglig for hver av kategoriene de oppga i stigende rekkefølge.

Tabell 1 viser fremstillingen for guttene fra byskolen, hvor YouTube, Spotify og Snapchat er mest representert, hvor man har fem elever på hver. Gjennomsnittstiden daglig ligger også høyt med tanke på brukstiden ved disse, noe forskning viser er høyt oppe blant

unge (Medietilsynet, 2020, s. 5). Videre finner man sjakk som tre elever har, ellers Chunchyrool, Chrome, Netflix, Reddit og Facebook som hver har to elever. Fire av informantene brukte alt fra 2-5 spill hver daglig. Resten av appene og tjenestene blir kun brukt av en elev hver, men selv for dette har de en høy gjennomsnittsbruk daglig.

Gutter fra byskolen	Antall elever	Gjennomsnittstid daglig i minutter
YouTube	5	122,4
Spotify	5	86,8
Snapchat	5	35,5
Sjakk	3	26,33
Chunchyrool	2	52,5
Chrome	2	26,3
Netflix	2	25
Reddit	2	11,5
Facebook	2	10
Edge	1	150
Tiktok	1	90
Sibelius	1	90
Valorant	1	90
Discord	1	90
Hayday	1	69
Finn.no	1	60
Aimlabs	1	45
Sudoku	1	30
Risk	1	30
Clach of clans	1	27
Atom	1	20
Instagram	1	10
Nonogram	1	10
Cookie clicker	1	10
PS app	1	10
NRK radio	1	9
Messenger	1	5
Classroom	1	2

Tabell 1: Hvilke apper, program og tjenester gutter fra byskolen benytter seg av

Guttene fra byskolen oppgir at de bruker sosiale medier først og fremst for underholdningsverdien. I tillegg følger de med på nyheter og bruker det til kommunikasjon. De viser til at sosiale medier kan gi informasjon samt kunnskap og henviser til verdien av å kunne lære gjennom underholdning. Dette handler om offentlig tilknytning gjennom hva som preger informantenes mediebruk og hvilke tema de interesserer seg for (Moe et al., 2019, s. 14). De orienterer seg eksempelvis mot tv-serier eller videoer, og nytten av dette er ny kunnskap. De har delte meninger om bakgrunnen for hvorfor de benytter sosiale medier. Flere mener det er avhengighetsskapende, mens andre var uenige i dette. Likevel er de enige i at de benytter sosiale medier dersom de ikke har noe å gjøre, i form av at det sysselsetter dem. Noen mener at dersom de har noe å gjøre som gir stimuli så er ikke sosiale medier nødvendig. Sett opp mot Linder (1970) (referert i Eriksen, 2007, s. 175) vil informantene også hevde at forbruk er

nødvendig for stimulering slik det rastløse mennesket søker, slik at fritiden deres innebærer et konsumjag. De mener at man kunne fått nyheter gjennom tradisjonelle medier slik som før, og på denne måten mener de at bruken ikke er begrenset til viktigheten av informasjon, heller for andre hensikter.

Et interessant funn er at mange av elevene påpeker at de ikke bruker PC i noen særlig grad, da dette er erstattet med vanlige smarttelefoner. Dette kan ha sammenheng med at smarttelefonene nærmest kan gjøre det samme som man får gjort på en PC, samtidig som telefonen er lettere tilgjengelig. I tillegg var det en elev som fortalte at han hadde sperring på mobilen sin, hvor han kun hadde muligheten til å benytte flere apper i et tidsrom på to timer daglig. Imidlertid opplyste informantene at han hadde et høyt forbruk på strømmetjenesten Spotify siden den gikk utenfor tidsbegrensningen. Som Eriksen (2007, s. 34) viser til er det en knapphet på frihet av informasjon, og denne sperringen kan vise til kontrollen over egen tid, hvilket beskrives som den viktigste ressursen til menneskene. En av informantene fortalte «jeg spiller ikke sjakk hver dag, men når jeg gjør det bruker jeg fort en time». Dette kan man se opp mot det stimuli elevene beskriver, når de ikke har noe annet å gjøre. Dette fører til at de inntar konsumentrollen, slik Bauman (1992, s. 98) forteller.

I rekkefølge både i bruk og gjennomsnittstid var Tiktok, YouTube og Snapchat øverst til guttene fra distriktsskolen, hvor tabell 2 viser denne framstillingen. Disse ble benyttet av alle informantene. I motsetning til den andre guttegruppen var det mindre forskjellige typer apper og tjenester som ble benyttet daglig, og kun en informant hadde listet opp et spill. Til tross for dette er gjennomsnittstiden fortsatt høy. Videre har appene Facebook og Instagram fire elever hver og Messenger og finn.no to elever hver. Her var det, i motsetning til guttene fra byskolen, få som hadde egne kategorier med apper og tjenester.

Gutter fra distriktsskolen	Antall elever	Gjennomsnittstid daglig i minutter
Tiktok	6	101,3
YouTube	6	88,3
Snapchat	6	50,4
Facebook	4	17,3
Instagram	4	15,8
Messenger	2	21,5
Finn.no	2	17,5
Pokemon og	1	78
Safari	1	24

Tabell 2: Hvilke apper, program og tjenester gutter fra distriktsskolen benytter seg av

Guttene fra distriktsskolen forteller at det er mye å følge med på via forskjellige strømmetjenester på sosiale medier når man kjeder seg. De sier også at de benytter sosiale medier for å holde kontakt med folk og for å se hva som skjer rundt omkring. De føler ikke at de er avhengige av sosiale medier, men benytter det dersom de ikke har noe annet å gjøre, slik også byguttene fortalte. En elev forklarer det på følgende måte: «Det er på en måte automatikk, hvis det ikke er noe å finne på så tar man opp telefonen uten å tenke seg om». Denne automatikken i bruken forteller de skjer i sammenheng med underholdningsverdien. Ifølge Eriksen (2007, s. 35) er den viktigste

knapphetsressursen målgruppens oppmerksomhet, som informantene får gjennom underholdning, og det å ikke kjede seg. Denne automatikken kan man se opp imot Bauman (1992, s. 98) i form av at informantene har inntatt konsumentrollen, og gjort seg avhengige av de tjenestene sosiale medier tilbyr, for å tilfredsstille deres behov.

I samtalen påpekte guttene også at de brukte en del av tjenestene på PC, en motsetning til byguttene. En av guttene fortalte: «... jeg vet ikke hva jeg har gjort der», når han sjekket tidsbruken sin på mobilen i forbindelse med en app. En annen elev fortalte at han hadde brukt tre timer på Tiktok en dag noe han ikke syntes var rart, siden han hadde vært hjemme denne dagen. Dette kan man både se på som nødvendighet av konsum i henhold til Linder (1970) (referert i Eriksen, 2007, s. 175), og konsumentrollen sosiale medier skaper ifølge Bauman (1992, s. 98). Tidsfordriv kan også være en mulig årsak, men en undersøkelse fra folkehelseinstituttet (2022) viser imidlertid at ungdom ser på sosiale medier som en sosial arena, fremfor tidsfordriv.

Jenter fra byskolen benyttet seg i rekkefølge mest av Tiktok, Snapchat og Instagram, hvor de to første hadde størst gjennomsnittstid daglig, vist i tabell 3. Disse tjenestene ble benyttet av alle informantene. Fire av elevene benyttet YouTube og Spotify, og tre av elevene brukte Hayday, Netflix og Safari. Flere hadde internettlesere og alle hadde en strømmetjeneste for serier. Alle bortsett fra en informant hadde 1-2 spill hver. Her var omtrent halvparten av de resterende kategoriene kun brukt av en person hver, hvor gjennomsnittstiden ikke var særlig høy.

Jenter fra byskolen	Antall elever	Gjennomsnittstid daglig i minutter
Tiktok	6	172,1
Snapchat	6	66,3
Instagram	6	10,8
YouTube	4	53,6
Spotify	4	12,3
Hayday	3	42,3
Netflix	3	30
Safari	3	7,3
Facebook	2	2,5
Twitch	1	20
Subway surfers	1	17
Chrome	1	15
Disney pluss	1	10
Woodoku	1	6
HBO	1	5
Vsco	1	5
Messenger	1	1
Gmail	1	1

Tabell 3: Hvilke apper, program og tjenester jenter fra byskolen benytter seg av

Jenter fra byskolen forteller at de bruker sosiale medier til å snakke med venner. Det er forskjeller i hvorvidt kommuniseringen er om relevante ting, da de også kommuniserer gjennom å sende bilder/filmer frem og tilbake. I tillegg kommenterer de på innleggene til hverandre og mottar kommentarer fra andre. Som Aalen & Iversen (2021, s. 56) forteller

bruker tenåringer tid på relasjoner gjennom sosiale medier, og fraværende respons fra venner virker negativt inn på en selv, noe disse informantene motvirker gjennom sin respons og kommunikasjon. Dette er også med på å styrke relasjonene siden responsen blir vist til alle, i sammenheng med sosial «stelling». De forteller at dette skjer som en refleks, noe man se opp imot slacktivisme (Morozov, 2009), men på det sosiale. Da dette er en handling av god samvittighet, og som innebærer noen få tastetrykk. Informantene forteller også at de kan glemme at de er på de ulike appene, hvor de videre går ut av appen og ender inn på de like etterpå siden de ikke har annet å gjøre. Dette kan knyttes opp mot Eriksen (2007, s. 34) ved man hele tiden får påfyll av informasjon, noe som fører til et ubevisst konsumbehov. Byjentene mener at deres bruk av sosiale medier henger sammen med både avhengighet, tidsfordriv, underholdning og nyttige formål, hvor avhengighet og tidsfordriv er størst. Samtidig mener noen at de egentlig ikke hadde trengt det siden de kunne fått nyheter gjennom tradisjonelle medier, samtidig som nytten ligger i at de får med seg ganske mye av hva som skjer og at de er tilgjengelige, noe også Eriksen (2007) fremstiller unge som.

I den påfølgende samtalen forklarte ei jente tidsbruken på følgende måte: «I går brukte jeg sykt mye tid, for da var jeg ikke på trening» samtidig som en annen fortalte: «... det har ikke vært helg denne uken, derfor er det ikke så my enda». Videre mener flere at brukstiden hadde vært høyere dersom man hadde hatt PC med dens brukstid tilgjengelig, da disse verktøyene ofte blir brukt sammen. Dette viser at bruken er høy, slik tidligere forskning tilsier (Medietilsynet, 2020, s. 5), da den også vil være høyere enn denne undersøkelsen viser.

Jentene fra distriktsskolen benyttet seg i rekkefølge mest av Tiktok, Snapchat og Instagram, hvor de to første ble brukt av seks elever og den siste av fem elever. Tabell 4 viser fremstillingen for jentene. Tiktok har en mye høyere brukstid enn de to første. Alle bortsett fra en informant hadde minst en strømmetjeneste hver, og alle hadde 1-2 spill hver. Tre informanter hadde Hayday, Safari og Facebook. Her var det mange tjenester som hadde en eller to informanter, hvor gjennomsnittstiden varierte en god del.

Jenter fra distriktsskolen	Antall elever	Gjennomsnittstid daglig i minutter
Instagram	6	39,4
Snapchat	6	37,7
Tiktok	5	144,6
Netflix	3	135
Hayday	3	44,5
Safari	3	40
Facebook	3	9,1
HBO	2	142,5
Spotify	2	61,3
YouTube	2	60
Disney pluss	2	60
Teams Office 365	2	57,5
Pinterest	2	27,5
Clash of clans	2	25
Tise	2	22,5
Google	2	10,3
Tv2 play	1	120
Teoritentamen	1	60

NRK	1	45
Jigsaw puzzle	1	30
Vsco		15

Tabell 4: Hvilke apper, program og tjenester jenter fra distriktsskolen benytter seg av

Jenter fra distriktsskolen forteller at de bruker sosiale medier for å være sosial med andre, snakke med folk og se hva andre legger ut. I tillegg opplyser de at de følger med på nyheter og trender, noe tidligere undersøkelser også viser (Medietilsynet, 2020, s. 6). De mener at deres bruk av sosiale medier henger sammen med både avhengighet, tidsfordriv, underholdning og nyttig formål, hvor avhengighet er det største. En av jentene forteller: «Hvis man er vant til å se på noe når man kjeder seg, for eksempel Tiktok, så blir det på en måte avhengighet», dette forteller de andre heller er automatikk. Her er informantene uenige i hva som ligger bak begrepet avhengighet. Bruken av sosiale medier som jenta uttrykker, kan ses i lys av konsumentrollen (Bauman, 1992, s. 98) hvor sosiale medier har blitt markedet som søker å tilfredsstille våre behov gjennom ukritisk konsumering og «scrolling»

Videre i samtalen var det også en jente som fortalte at hun hadde nådd grensen for hvor mye hun kunne benytte seg av tjenesten Facebook, noe man kan koble opp mot kontrollen over egen tid (Eriksen, 2007, s. 36). En annen jente undret i fellesskap: «Sist uke var jeg fire timer på Safari, hva gjør man der?». Dette er det samme en gutt fra distriktsskolen uttalte og derfor kan man igjen se dette som nødvendighet av konsum eller tidsfordriv, dersom informantene ikke har noe annet å gjøre (Linder, 1970, referert i Eriksen, 2007, s. 175).

For å oppsummere har elevenes bruk av sosiale medier nær sammenheng med tidligere forskning som viser at 90 prosent er på et eller flere sosiale medier. Den sier også at åtte av ti unge har mye kontakt med venner, i tillegg til at de bruker mye tid på disse plattformene (Medietilsynet, 2020, s. 5). Kommunikasjon generelt og det å følge med på hva som skjer i verden, er også noe informantene gjør ofte. Den samme forskingen viser at de vanligste plattformene er Snapchat, Tiktok, Instagram og Facebook, og sett opp imot de fire øverste i denne undersøkelsen samsvarte det ikke. Imidlertid stemte dette nesten med jentene og guttene fra distriktsskolen, som hadde tre av fire som sine mest brukte. Guttene fra byskolen hadde kun Snapchat på denne plasseringen, hvor det kun er person som brukte Instagram og Tiktok.

Det er flere av informantene som forteller om en viss form for *avhengighet* bak deres bruk av sosiale medier. I begrepet avhengighet synes det midlertid å ligge noe negativt, at de egentlig ikke burde bruke så mye tid på mobilen. I dagens samfunn er bekymringen nettopp at man bruker for mye tid bak skjermer, og kanskje er det dette informantene har fanget opp. Flere av informantene velger kanskje bevisst, men også ubevisst å si at det ikke er en direkte avhengighet, men heller begrunner bruken ut ifra kjedsomhet eller at de ikke har noe bedre å gjøre. Dette kunne også bli sett på som automatikk, sysselsetting eller tidsfordriv heller enn avhengighet. Med andre ord, sosial kontroll ved at samfunnet setter normer man retter seg etter (Ugelvik, 2019, s. 14).

Dersom man skal sette informantene inn i kategoriene til Brandtzæg og Heim (2011, s. 41-42), vil de havne under de to største brukergruppene. Den første *lurkers*, vil alle informantene til tider kunne plasseres under, siden de bruker sosiale medier dersom de kjeder seg eller ikke har noe å gjøre samt at bruken har stor sammenheng med

underholdningsverdien. I tillegg kan de plasseres inn i *socialisers*, da informantene har et høyt deltakelsesnivå på sosiale medier og de oppgir at det å holde kontakten med venner er særdeles viktig samtidig som de føler på behovet for å være tilgjengelig for andre. *Actives* har kun en liten relevans da noen publiserer og deler bilder, imidlertid er de ikke engasjerte i alle former for deltakelsesaktiviteter. Andre kategorier er ikke særlig relevante for informantene i denne sammenhengen. Sett i lys av Kaplan og Haenlein (2010, s. 62) sin kategorisering av undertyper ved sosiale medier, går flere igjen. Mye av deres bruk kan plasseres innenfor innholdsfellesskap, sosiale nettverkssider samt virtuelle sosiale verdener. Det er imidlertid noe vanskeligere å si hvor mye elevene bruker samarbeidsprosjekter eller blogger, da dette blant annet kan være under safari eller Chrome som elevene referer til.

4.1.3 Privat og offentlig framstillingsform på sosiale medier

Jentene ved distriktsskolen opplyser at de ønsker å fremstå relativt anonym og privat på sosiale medier, og har mange av sine offentlige kanaler låst. Deres profiler er relativt tomme, og de har liten aktivitet når det kommer til liking, deling og kommentering. De forteller at de synes det er kleint å publisere, og at de tenker over hvordan de framstiller seg. Denne kleinheten kan man se i lys av selvpresentasjon siden det man deler blir vist til andre, noe som tydelig påvirker hvordan elevene framstiller seg (Aalen & Iversen, 2021, s. 68). Dette innebærer at de ikke legger ut dersom det ikke er av nødvendighet. Alle elevene har i tillegg en privat Snapchat mystory, hvor de har avgrenset hvem som kan se innholdet. De opplyser at denne, i tillegg til sine vanlige brukere, ikke blir brukt i særlig grad. Grunnen til at de også velger å ha en privat bruker, beskrives på følgende måte «bare dele med venner, kanskje ikke med familien.. foreldre trenger ikke å se alt». På sosiale medier får informantene en kontekstkollaps, ved at deres publikum står i ulike relasjoner til dem (Marwick & Boyd, 2010, s. 122). Dette gjør at elevene bevisst utelater sine foreldre fra den private brukeren, da de påvirker hvordan de framstiller seg. Tilsvarende tidligere forskning viser er det vanligste å ha (Medietilsynet, 2020, s. 5).

En jente fra distriktsskolen nevner at bakgrunnen for låste brukere er fordi tilfeldige folk ikke skal se hva som blir langt ut. Dette gjør informantene for å beskytte privatlivet sitt i form av å kontrollere delingen av informasjon om seg selv og hvem som skal ha tilgang til informasjonen (Westin, 2003, s. 431), noe sosiale medier legger opp til med denne funksjonen (Aalen & Iversen, 2021, s. 90). Jentene meddeler at de på den offentlige brukeren som er låst, deler om hverdagen, men dette innebærer større hendelser slik som blåsturer, en fin sommerkveld eller en strandtur, i likhet til hva tidligere forskning viser folk deler (Aalen & Iversen, 2021, s. 53). En av jentene forteller at hun ikke ville ha filmet seg selv og pratet om hva hun hadde gjort på den offentlige brukeren, dette var noe hun heller ville ha gjort på den private og selekterte brukeren. Dette viser også hvordan denne kontekstkollapsen (Marwick & Boyd, 2010, s. 122) endrer informantenes framstillingsform etter publikum og påvirker selvpresentasjonen.

Guttene ved distriktsskolen forteller at de velger å ikke legge ut noe særlig på sine profiler, og slik som jentene er de relativt anonyme i framstillingsform. Imidlertid forteller en av guttene at han velger å legge ut innimellom, når han synes det er noe andre burde se. Deres offentlige brukere er låste, noe forskning viser er det vanligste (Medietilsynet, 2020, s. 5). Dette er personvern gjennom at elevene begrenser hvilken informasjon om seg selv som skal være kjent for andre (Westin, 2003, s. 431). De opplyser, som jentene på distriktsskolen, at de har en privat Snapchat mystory i tillegg til sin vanlige bruker. I likhet blir heller ikke disse brukerne brukt i særlig stor grad. Bakgrunnen for privat bruker forklares av en elev på følgende måte:

«Den offentlige kan jo både familie og venner se, men den private tror jeg er mest bare for venner. Det er i tillegg mange i familien og voksne som ikke ville ha forstått alt som blir lagt ut, og det er ikke alt man ønsker at mor og far skal se».

En annen elev tilføyer forklaringen med: «Det er ikke alt man vil vise frem til sin familie». De påpeker at på den offentlige profilen som er låst, legger de ut ting de ønsker alle kan se, mens på den private brukeren deler de mye tull samt gøye filmer og hendelser som de gjør i løpet av dagen. Informantene kontrollerer hvilken informasjon om seg selv som skal være kjent for andre (Westin, 2003, s. 431). Her er det også snakk om en kontekstkollaps (Marwick & Boyd, 2010, s. 122) siden elevene bevisst skiller de ulike sosiale sfærene de har på sosiale medier. Det elevene forteller viser at dette påvirker hvordan de fremstiller seg ulikt for venner og foreldre slik det er i den fysiske verden.

Jentene ved byskolen forteller slik som jentene ved distriktsskolen at de har flere av sine offentlige brukere låst på sosiale medier, jamfør hva forskning viser (Medietilsynet, 2020, s. 5). En jente forklarer årsaken til dette slik: «Fordi at de nære kjenner du ganske godt og de kjenner hvem du er», hvor andre påpeker at det er tryggere, i tillegg til en begrensning av mottakere. Her kommer igjen personvern inn ved at elevene kontrollerer hvilken informasjon om dem selv som skal være kjent for andre (Westin, 2003, s. 431), siden de velger at folk de ikke har kjennskap til blir utenfor. De forteller at de er bevisste i deres framstillingsform, men at forskjeller finnes innad i de ulike appene. De har også slik som de andre gruppene egne storyer på Snapchat, som beskrives av en jente på følgende måte:

«Jeg har en story med masse folk som jeg aldri legger ut på, og en med kun de nærmeste som jeg legger ut på hele tiden, om alt jeg gjør. Så jeg føler at på den så fremstiller jeg meg selv på den måten jeg er, for da viser jeg både den gode og den dårlige siden».

Slik som hos de andre gruppene er kontekstkollaps gjeldende (Marwick & Boyd, 2010, s. 122), hvor elevene velger å skille sammensetningen av personer man har på sosiale medier. Elevene har en med alle sammen, og en med kun de nærmeste, noe man kan se opp mot personvern som beskrevet ovenfor, gjennom å kontrollere informasjonen om dem selv. Dette virker også inn på selvpresentasjonen på de ulike, gjennom å gjøre et godt inntrykk av seg selv, slik Goffman (1969) beskriver inntryksstyring. Dette forteller at man differensierer på sosiale media, slik som i det fysiske livet, hvor man er mer åpen med de nære og mer forsiktige med de som ikke er like nære.

Jentene fra distriktsskolen forteller at forskjellen i hva de deler på den private kontra den offentlige kontoen er stor. På privatstory forteller informantene at de kan være seg selv, noe som kan sees i sammenheng med Goffman (1969) og begrepet «backstage». Dette fordi informantene er mer komfortable og avslappet, og at deres adferd gjenspeiler deres sanne jeg på privatstoryen med kun sine nærmeste til å se innholdet (Mahnazmezon. u.å.). Dette utdypes ved at de deler hvordan de selv føler det på den private og poster mer av det resten kan få se på den offentlig, slik teorien til Goffman (1969) om «frontstage» viser til.

Den siste gruppen, guttene ved byskolen er bevisste i deres framstillingsform gjennom å tenke over hva de deler, skriver og liker. Likevel opplyser informantene at de fint kan diskutere saklig med andre mennesker. Når det er sagt, påpeker en elev at han ønsker å være usett, noe man kan sammenligne med å forsvinne i mengden. En elev forteller: «Jeg liker ikke poster som jeg tenker ikke er nødvendig at vennene mine ser jeg har likt», hvor en annen sier: «Altså vil jeg at pappa skal se at jeg har liket det her?». Det at

sosiale medier åpner opp for at man får innsyn i hva andre gjør, påvirker informantene gjennom hva de velgere å dele (Aalen & Iversen, 2021, s. 68). Dette handler om elevenes selvpresentasjon ved at sosiale medier setter normer for hvordan informantene skal oppføre seg. Igjen kan vi se til begrep om inntryksstyring (Goffman, 1969), gjennom at elevene ønsker å gjøre et godt inntrykk av seg selv for andre.

Guttene ved byskolen meddeler selv at ikke alle har de tradisjonelle plattformene som unge nå til dags bruker, men de som har angir at de har offentlige brukere låste slik forskning også viser er vanlig (Medietilsynet, 2020, s. 5). Flere har videre private brukere på noen av plattformene, noe som handler om informantenes kontroll over informasjonen om seg selv (Westin, 2003, s. 431). Bakgrunnen til dette er lik med de andre gruppene, og forklares slik «det er jo enkelte ting man ikke vil at noen skal se. For eksempel foreldre eller noen folk, så på den private deler man bare med vennene». Her er det igjen en kontekstkollaps som beskrives av informantene (Warwick & Boyd, 2010, s. 122), siden elevene differensierer deres publikum, gjennom å skille venner og familie fra hverandre. Dette handler om at informantene har ulike fremstillinger for ulike sosiale sfærer, slik det også er i den fysiske verden. Informantene forteller at det må oppleves trygt å dele til de man deler med, samtidig som noen hendelser bare passer enkelte grupper. Dette videreføres med at det må oppleves trygt å dele til de man deler med, samtidig som ulike hendelser bare passer enkelte grupper eller mennesker. Med tanke på hva de deler på de ulike kontoene, den private og den vanlige, er dette relativt likt med jentene på byskolen. Dette forklares av en elev slik:

«På den vanlige storyen er det litt turbilder og slike koselige ting, mens på den private er det ofte bilder fra fester og slike ting, som man ikke vil legge ut på den vanlige slik at foreldre og vanlige folk skal se».

Slik forskning viser til er det først og fremst den fine og gode siden som kommer frem på sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 63), lik den vanlige storyen til informantene. På den vanlige profilen forsøker elevene trolig å vise en god side av seg selv, og måten de ønsker å bli framstilt på. I henhold til Goffman (1969) er dette «frontstage» siden adferden deres speiler forventinger til normer, mens på den private er framstillingen deres mer avslappet og de viser mer av den ekte seg, slik «backstage» er (Mahnazmezon. u.å.).

Ut fra elevenes diskusjoner rundt hvordan de fremstiller seg selv på sosiale medier, er det en tydelig trend at de har to ulike kontoer. En privat konto som benyttes til å dele mye hverdagsinnhold til nære venner, og en offentlig konto som benyttes i mindre grad. Elevene som valgte å ha én brukerkonto hadde likevel låst denne, slik at de kunne kontrollere hvem som hadde innblikk. De begrunnet dette med at ikke alt var ment for offentligheten, både på grunn av kontroll over informasjon (Westin, 2003, s. 432), for å skille de ulike sosiale sfærene (Marwick og Boyd, 2010, s. 122) og fremstilling slik Goffman beskriver (1969).

4.2 Samfunnsengasjement

I dette underkapittelet skal jeg gå nærmere inn på hvordan elevene bruker og ikke bruker sosiale medier som en plattform for samfunnsengasjement. Dette innebærer hvilket samfunnsengasjement elevene har, i form av hva de interesserer seg for i samfunnet og verden. I tillegg vil jeg undersøke hvor elevene henter informasjon og nyheter om samfunnet fra. Videre hva som skal til for at elevene liker, kommenterer eller deler ting på sosiale medier når det kommer til politikk og samfunnsspørsmål. Det vil

også være relevant å se på når elevene sier ifra om sine meninger og velger å ytre seg, og undersøke hva de har gjort tidligere av ytringer. Til slutt skal jeg se hva som er bakgrunnen til at elevene ikke velger å ta ting på sosiale medier.

4.2.1 Unges samfunnsengasjement

Når det kommer til byskolen og elevenes samfunnsengasjement, forteller en jente som skilte seg ut at hun driver med politikk på fritiden, og at dette var en hobby for henne. Dette innebærer at hun følger med på nyhetene og ser på debatter. Hun følger i tillegg en del politikere og innflytelsesrike folk, som angår politikk og samfunnsengasjement, noe hun er alene om i denne gruppen. Hun påpeker at det ikke er mange på hennes alder som gjør dette, men til tross for det så er hun veldig engasjert. Gjennom sosiale medier forteller informanten at hun reposter en del aktivismebilder blant annet på instagram, og viser til at dette er en måte man kan vise aktivisme på gjennom sosiale medier. Dette er en informant man delvis kan plassere under *actives*, i Brandtzæg og Heim (2011, s. 42) sin kategorisering av sosiale medier brukere. Dette da hun publiserer og deler bilder på sine plattformer, men samtidig er hun ikke engasjert i alle former for deltakelsesaktiviteter på sosiale medier. Dette følges opp av en annen jente ved byskolen hvor hun også ser på en del debatter på NRK, disse debattene har hun fått informasjon om via ulike sosiale medier plattformer til kjente personer hun følger. Dette er noe hun synes er interessant, i form av å høre hva de har å si om den aktuelle saken i tema hun interesserer seg for. Informanten bruker sine interesser som en inngang for å se på de ulike debattene hun måtte interessere seg for. Dette handler om offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14) ved at informanten bruker sine interesser som en inngang til å se på de ulike debattene hun måtte interessere seg for, noe som påvirker hva eleven velger å følge med på gjennom sosiale medier. Debatter var det flere av elevene som mente var interessant og gøy.

Resten av jentene fra byskolen mente at de ikke hadde noen spesielle samfunnsinteresser. Dette var begrunnet med at de hadde en del andre interesser på fritiden som tok mye av deres tid, noe som resulterte i dårlig tid til andre ting. Tilsvarende beskrivelsen til jenten ovenfor, handler dette også om offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14) gjennom hvilke saker og tema disse informantene interesserer seg for, noe som virker inn på deres orientering mot samfunnet. Med tanke på hvem disse informantene fulgte på de ulike plattformene var dette et resultat av interesser, i tillegg til venner og kjente personer, slik offentlig tilknytning virker inn på bruken av sosiale medier. Disse informantene hadde imidlertid et ønske om å kunne følge med mer når det kom til samfunnsaktuelle ting, og påpekte at de selvfølgelig fulgte med dersom det var noe ut fra deres interesser eller viktige saker.

På byskolen forteller en av guttene at han har vært medlem i ungdomsbystyret i en lengre periode, hvor en annen forteller at han har vært medlem i et ungdomsparti. Imidlertid er ingen av guttene fortsatt med, hvor en forteller at han gikk lei av partipolitikk mens den andre syntes det ikke var gøy lengre. Guttene forteller at de interesserer seg i ting som skjer rundt omkring, og nærmiljøet blir spesielt poengtert av dem. En gjennomslagskraft til hendelser er nemlig *meningsfullhet* (relevans for mottakeren) (Galtung & Ruge, 1965, s. 65), noe elevene referer til som viktige i deres nyhetsinteresser. I deres samtale vedrørende samfunnsaktuelle ting utenfor Norge står også dette sterkt. Her blir blant annet den nåværende krigen mellom Ukraina og Russland tatt opp, og de viser tydelig at dette er noe de synes er spennende og interessant. I tillegg viser de til at dette er noe som angår oss alle, også oss i Norge, og derfor var dette viktig å følge med på. Dette viser til gjennomslagskraften *vesentlighet*

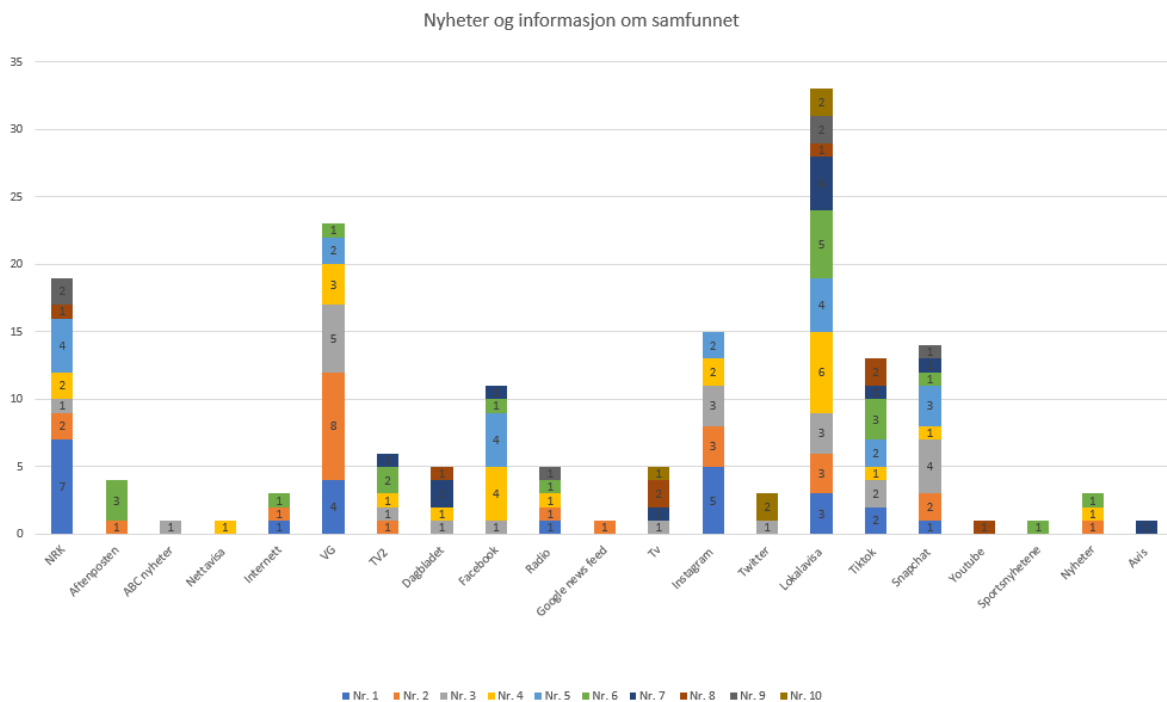
(betydning for mottakeren) i nyhetene informantene mener er viktige (Galtung & Ruge, 1965, s. 68). Hvem de følger med på gjennom sosiale medier er resultat av interesser og offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14), som viser hvilke tema de orienterer seg mot i samfunnet og på sosiale medier. Dette var blant annet innflytelsesrike folk, venner og profiler relevante i nærmiljøet.

Guttene fra distriktsskolen forteller at de er opptatte av at verden skal bære preg av få konkliter og lite styr. De opplyser imidlertid ikke om et samfunnsengasjement eller spesielle samfunnsaktuelle saker som de interesserer seg for. De forteller imidlertid at de har en del interesser slik som fotball og bil og følger særlig med når dette er i nyhetsbildet. Dette viser slik som hos resten av gruppene, at offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14) styrer hva elevene orienterer seg mot i samfunnet. Med tanke på nyhetskriteriene følger de med dersom temaene er av interesse, slik *meningsfullhet* viser til (Galtung & Ruge, 1965, s. 65). Sport er også noe forskning viser at unge følger med på (Medietilsynet, 2020, s. 5). Disse elevene fulgte i hovedsak venner i tillegg til kjente personer ut ifra deres interesser. Her er også offentlig tilknytning gjeldene, hvor interessene speiler deres orientering og tilegnelse av informasjon i samfunnet.

Jentene ved distriktsskolen forteller at de raskt er inne på lokalavisen for å tilegne seg informasjon, dersom det oppstår hendelser i lokalmiljøet. Dette viser til informantenes betydning av *meningsfullhet* (relevansen for mottakeren), når det kommer til deres nyhetsinteresser (Galtung & Ruge, 1965, s. 65). Dette videreføres av andre i form av hendelser som kan være nyttig å ha informasjon og kunnskaper om, ut ifra deres interesser og tilknytning. Dette er i overensstemmelse med offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14), i likhet med alle de andre gruppene, som også baserer seg på deres personlige interesse for engasjement. Elevene fortalte at de ofte kunne få opp informasjon og nyheter gjennom blant annet Instagram og Snapchat, noe som resulterte i at de gikk inn på tradisjonelle medier for å undersøke nærmere dersom det var av deres interesser. De mente at de ikke hadde noen spesielle samfunnsinteresser eller et stort engasjement for noe, men nyhetene gav interesse dersom de følte det berørte dem eller virket viktig å ha kunnskap om. Deres følgere på sosiale medier var en blanding av alt, venner, familie og kjente personer. Igjen handler dette om offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14) gjennom orientering av samfunnet i informantenes mediebruk.

For å oppsummere hadde de fleste av informantene ingen konkrete samfunnsinteresser de viste til. De er opptatte av ting som skjer i nærmiljøet og av betydning for dem selv, og dermed er *meningsfullhet* og *vesentlighet* nyheter de synes er viktige (Galtung & Ruge, 1965, s. 65-68). En av informantene skilte seg derfor ut ved at hun drev med politikk på fritiden. Det informantene imidlertid fant interessant i samfunnet var ut ifra deres interesser, slik offentlig tilknytning viser til (Moe et al., 2019, s. 14).

4.2.2 Hvor unge henter informasjon og nyheter om samfunnet



Figur 5: Nyheter og informasjon om samfunnet, alle elevene

Figur 5 over, viser en oversikt over hvor informantene får informasjon og nyheter om samfunnet fra. Dette innebærer hvilke informasjonskanaler elevene selv velger å benytte seg av når det kommer til sosiale medier, nettsider, aviser, radio, tv og blad. Nederst i figuren ser man en rangering med fargekoder, over hvilken plassering de ulike appene og tjenestene får. Hvor blå nederst til venstre viser hvor mange som har informasjonskilden på førsteplass (nr.1), oransje viser hvor mange som har den på andre (nr.2), grå på tredje (nr.3) og videre oppover. Tallene innenfor hver av fargene i søylene, viser hvor mange elever som har informasjonskilden etter denne rangeringen. Det som kan være vanskelig å skille er at noen tv kanaler har samme navn som nettsidene, og derfor vet man ikke om elevene mener nettsiden eller tv kanalen. Derfor er det vanskelig å si sikkert om elevene har valgt å plassere disse under nettsiden, tv eller nyheter.

Den informasjonskilden som flest hadde som sin første kilde var i synkende rekkefølge NRK, Instagram, VG og lokalavisen. På andreplass i synkende rekkefølge var VG, lokalavisen, Instagram og NRK/Snapchat. Den de hadde på sin tredjeplass i synkende rekkefølge var VG, Snapchat, lokalavisen og Instagram. Man kan også se av tabellen at lokalavisen er sterkt representert, samt VG og NRK. Videre etter disse finner man Instagram, Snapchat, Tiktok og Facebook. Selv om apper som Instagram, Snapchat og Tiktok ofte blir brukt, er elevene reflekterte over hva de anser som sikre og pålitelige kilder og mindre sikre kilder til informasjon. I en rangering over hvilke informasjonskilder elevene stolte mest på var NRK, TV2 og Aftenposten topp tre til guttene fra distriksskolen, mens lokalavisen, NRK og VG var øverst til guttene ved byskolen. NRK, VG og Adressa var øverst til jentene fra byskolen, og VG, NRK og tv var øverst til jentene fra distriksskolen. Dette vil antagelig si at elevene har størst tillit til nyheter som er redaktørstyrte av journalister, trolig i sammenheng med at disse skal være objektive, nøyaktige og kildekritiske (Tuchman, 1978, referert i Kalsnes, 2019, s. 27).

Det var også merkbart at Instagram, Snapchat og Tiktok var mest representert hos jentene. Elevene mente at Tiktok var en mye mindre sikker kilde, da dette var en plattform som alle kunne legge ut informasjon på, og de beskriver denne som tidvis konspiratorisk slik «fake new» er (Kalsnes, 2019, s. 23). Til tross for dette opplyser flere at på denne plattformen kan de få informasjon, hvor elevene kan velge å undersøke dette videre på tradisjonelle nyhetsmedier. En gutt ved byskolen forteller at han er veldig opptatt av hvilke typer nyhetskilder han leser og forklarer dette slik: «Jeg prøver å unngå å lese ting som ligger på e24 og slikt, og jeg stoler ikke på reset og dokument.no ... jeg unngår alt som er partisk, det er ikke bra». Dagbladet var også en avis som guttene ved byskolen fortalte de ikke stolte på, da denne kunne inneholde tullesaker og clickbait titler. Twitter var noe de opplyste enten kunne gi god informasjon gjennom for eksempel politiet, eller gi konspiratorisk informasjon siden alle kan bruke dette mediet. Guttene er med dette veldig oppmerksomme på «fake news» (Kalsnes, 2019, s. 25). De mente dette kunne være vanskelig å avsløre i visse situasjoner, og dermed var de oppmerksomme på dette.

Samtidig forteller elever både på byskolen og distriktsskolen at de får informasjon som dukker opp på de ulike plattformene de benytter seg av. En av guttene ved byskolen tar frem telefonen sin og viser at telefonen hans forslår nyheter som kommer opp på framsiden, dette er noe de andre guttene også er kjent med. En gutt ved distriktsskolen forteller: «Der blir mye lagt ut om ting hvis det skjer noe». Hos jentene ved byskolen forteller en informant: «For eksempel på Tiktok får man opp mange nyheter som man ikke har hørt om» mens en annen legger til: «Jeg ser litt av det på Tiktok, så blir jeg nysgjerrig så jeg søker det opp for å se mer». Dette svaret stiller resten av jentene seg bak. Dette var grunnen til at Tiktok var høyt oppe blant denne jentegruppa. De bruker altså sosiale medier plattformene som en inngang, for så undersøke nyhetene som interesserer dem nærmere. De andre sosiale mediene ovenfor kan forklares ut ifra at mange av elevene følger forskjellige nyhetskanaler, som er redaktørstyre på disse plattformene. Dette gjelder blant annet jentene hvor flere følger både NRK nyheter på Instagram og VG nyheter på Snapchat og Instagram. Samtidig følger en av jentene Amnesty med grunnlag i at søsteren er med. Flere av guttene på byskolen forteller at de også følger politiet både på Twitter og på Facebook, og VG og NRK nyheter på Snapchat. En av elevene på distriktsskolen hos guttene fortalte at han brukte å sjekke VG som informasjonskanal hver dag, for å sjekke om det hadde skjedd noe viktig og nytt. Mens en annen gutt fra byskolen fortalte at han valgte å sette seg ned for å se på nyhetene på tv dersom det hadde oppstått noe han mente var viktig og interessant. Her flyter de tradisjonelle nyhetene sammen med sosiale medier nyheter. Dette vil altså være grunnen til at disse sosiale medier plattformene er sterkere representert, enn det man kanskje hadde trodd.

Dette vil altså si at elevene er veldig bevisste i hva de kan stole på, og velger ofte å søke opp nyheten på mer tradisjonelle medier for en faktasjekk, dersom de får nyheten på sosiale medier plattformer som de har mindre tillit til. Noe som bekrefter at elevene har størst tillit til redaktørstyrte medier. Informantene får altså både ubevisst og bevisst informasjon om politiske saker, informasjon og nyheter på sosiale medier. Slik som forskning viser til, så konsumerer 87 prosent av de som bruker sosiale medier nyheter på sosiale medier (Medietilsynet, 2020, s. 6), noe som er gjeldene for disse informantene. Dette gjør at de først får informasjon via henholdsvis Snapchat, Instagram og Facebook. Dette viser at nyheter spiller en sentral rolle for kunnskap og innsikt i samfunnslivet til disse informantene (Bjerke et al., 2012, s. 21).

Noe av det som ble påpekt ved distriktsskolen hos jentene var at mange ofte også får nyheter og informasjon via andre som eksempelvis foresatte og venner. Dette er ikke tatt med i undersøkelsen siden elevene skulle fokusere på digitale verktøy. Dette viste seg også å være tilfellet for guttene ved distriktsskolen, hvor elevene ville ha spurt folk om informasjon, eller at de får det fra andre folk. De forteller også at dersom det oppstår hendelser av nysgjerrighet, velger de å google hendelsen på internett, for så å klikke seg videre inn på ulike nettsider. Dette ble poengtert ved begge jentegruppene. Samtidig føler noen at de blir oppfordret eller minnet på ulike nyheter, hvor det fortelles at de kan lese mer om saken dersom de ønsker det ved å klikke seg videre eller oppsøke deres nettside. Dette resulterer i at flere trykker seg videre og er innom flere nettsider per sak. Det ble også påpekt at hvor hendelsen skjer vil ha betydning for hvilken informasjonskilde de skal benytte seg av, dette da mindre lokale hendelser ofte kun vil komme i lokalavisene. Mange valgte ofte å bruke lokalavisene, men dette ble erstattet av blant annet VG, NRK og TV2 dersom det var større nyheter.

For å samle trådene får informantene mye informasjon gjennom de ulike sosiale plattformene de benytter seg av, i tillegg til at de følger en del nyhetskanaler på disse plattformene. Med tanke på nyhetskriteriene (Galtung & Ruge, 1965, s. 65) er særlig *meningsfullhet* viktig for disse informantene. Nettopp fordi, elevene velger å lese eller søke opp det som mulig vil være av interesse for dem. I tillegg er nærhet og tilknytning til nyheten viktig for informantene, gjennom hva de føler er viktig å ha kunnskap om. Elevene vet hvor de kan finne informasjon, og vet hvilke nyheter som er til å stole mer på enn andre, hvor redaktørstyrte medier var mest troverdig. Jeg ble overrasket over kunnskapen de hadde om nyhetsbildet daglig, og hvor opplyste de blir på nyhetsbildet gjennom sosiale medier. Slik som informantene forklarer, er det ofte at de gjennom sosiale medier får informasjon, og at de på denne måten velger å søke opp eller å undersøke dette nærmere, når det står til interesse eller relevans for dem.

4.2.3 Når unge velger å ytre seg

Samfunnsengasjement er den aktive dimensjonen i medborgerskapsbegrepet. Det handler om identitet siden det uttrykker medlemskap i et politisk fellesskap, og det er politisk i form av aktiv deltagelse i det offentlige rom (Enjolras et al., 2013, s. 19). Det å være en medborger kan imidlertid både bety det å være aktiv og passiv i en nasjonalstat.

Jentene ved distriktsskolen forteller i hovedsak at dersom det er noe de har en klar mening om eller et standpunkt til, er det få som velger å ytre seg. De velger å ikke kommentere på det, men alle elevene tenker over denne saken for seg selv. Det jeg la merke til var at informantene påpekte flere ganger at de valgte å se hva andre kommenterte om den aktuelle saken, antagelig i undring om de delte de samme meningene eller tankene som de som ytret seg. De uttalte også at de ofte kunne gå tilbake å se hvordan debatten eller diskusjonen hadde utviklet seg underveis. Dette viser at elevene vurderer seg opp imot andre, gjennom hva de tenker og mener om den aktuelle saken, altså foregår det en sosial sammenligning (Aalen & Iversen, 2021, s. 99).

Imidlertid fortalte en av jentene at dersom det var noe hun virkelig brant for så ville hun valgt å ytre seg, og hun legger på at hun også ville ha delt hendelsen/informasjonen dersom det var noe hun interesserte seg for. Det at eleven i slike tilfeller velger å gjøre sitt standpunkt kjent for andre er en form for samfunnsengasjement, noe som kan bidra i å bekjempe taushetsspiralet og åpne opp for et større engasjement (Tufekci, 2013, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 198). Det ble også sagt: «Hvis det står at det er flere

tusen som har delt det fra før, da kan jeg bare gjøre det». Her virker det som om eleven ikke ønsker å stå alene om ytringen, og hun blir en av mange som mener det samme, nærmest usynlig. Flere forhold tyder på at hun synes det er greit å ytre seg om det aktuelle dersom hennes engasjement forsvinner i mengden. Dette eksempelet kan man se opp imot hva Asphaug (2021) understreket var å behandle politikk som klikk-agn, gjennom at informanten deler det samme budskapet mange andre gjør. En annen faktor kan muligens også handle om at informanten virker moralsk overlegen på sosiale medier, i henhold til Asphaug (2021). På samme tid vil ikke informantens deltagelse føre til et større engasjement gjennom å bryte ned taushetsspiraler i form av å komme med ulikt synspunkt, da ytringen er det samme budskapet (Noelle-Neumann, 1993). Spørsmålet er derfor hvor ofte dette vil være gjeldene for elevene, og hvor grensen går for deltagelse eller ikke. Sett opp imot det elevene fortalte tidligere, at de sjeldent delte noe på sosiale medier, tyder flere forhold på at dette ikke er særlig fremtredende. Dette understrekes også gjennom at de forteller at dette ikke er noe de driver med regelmessig.

Jentene ved byskolen understreket at de hadde et ønske om å uttrykke seg dersom det oppsto noe som de har en klar mening om eller et standpunkt til. Imidlertid velger de fleste å ikke gjøre det. Flere nevner at de har likt en del, dersom det var av interesse og engasjement. Det at elevene baserer hva de liker på deres interesser handler om offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14) gjennom hvilke tema de orienterer seg imot i samfunnet. Når det er sagt, så velger de oftest å kun lese budskapet. En av informantene forklarer: «Men samtidig er det slik at hvis man starter å si noe så utvikler det seg så fort, og så kan man si noe feil, og da har man gjort det. Da kan man ikke snu og gå tilbake».

Med bakgrunn i dette eksempelet, er det eleven selv om definerer at noe er feil, noe som er feil i andres øyne og dermed feil for henne. Det som blir betegnet som «feil», er at informanten har en annen mening. Flere forhold tyder på at informanten ikke ønsker å uttrykke sine meninger dersom hun vet eller tror andre ikke deler de samme meningene, slik taushetsspiralen går ut på (Noelle-Neumann, 1993). For øvrig var det en jente som skilte seg spesielt ut i gruppen, hvor hun drev aktivt med politikk på fritiden som en hobby. Informanten opplyser at gjennom sosiale medier reposter hun en del aktivismebilder og liker innlegg, blant annet på Instagram. Dette poengterer hun er en måte man kan vise aktivisme på gjennom sosiale medier. Denne deltagelsen på sosiale medier er en form for engasjement, siden hun gjør sitt standpunkt kjent for andre (Tufekci, 2013, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 198). På den andre siden fortalte hun at det var sjeldent at hun valgte å kommentere og diskutere i ulike kommentarfelt.

For distriktsskolen til guttene fortelles det at de i liten grad velger å kommentere, like og dele ting på sosiale medier, noe som speiler deres deltagelse i den offentlige sfære (Habermas, 2002, s. 2). De spesifiserer at det er blitt likt en del ting, men det å uttrykke sine meninger var sjeldent til stede blant informantene på sosiale medier. Det fortelles av en elev på følgende måte: «Jeg har mange meninger, men det er ikke slik at jeg bruker å legge de ut på sosiale medier og sånt og like». En av elevene kunngjør at dette var noe han aldri hadde gjort over sosiale medier. Et annet utsagn fra en gutt fortelles på følgende måte: «Hvis en politiker sier noe viktig og noe som høres ganske bra ut, så bruker jeg å like». Dette vil betraktes som at informanten legger opp til at politikeren som er i gunstig posisjon, har den samme stamme statusen og oppmerksomheten i nettmiljøene (Aalen, 2015, s. 145). Med andre ord, så handler dette om normaliseringshypotesen (Larsson og Moe, 2014, s. 2), hvor eleven muligens stoler mer på denne politikeren enn andre som ville ha uttalt seg om det samme.

Guttene ved byskolen er mer splittet når det kommer til om de velger å ytre seg eller ikke. En av elevene forteller: «Men det er jo ganske mange personlige meninger når det kommer til politikk, så det er jo vanskelig å like og slik». De forteller at de fint kan diskutere med folk og si ifra for eksempel på Facebook. De gangene de velger å gjøre dette er når det handler om ting som irriterer de veldig og som oftest omhandlet nærmiljøet sitt, hvor de videre referer til to hendelser i nærmiljøet hvor det hadde oppstått en debatt i et kommentarfelt. «Hvis jeg orker», er det også en person som legger til tilknyttet dette. Samtidig skiller de disse samfunnsaktuelle hendelsene i fra det som omhandler politikk, hvor de forteller at det er noe flere sjeldent gjør, da de ikke har noen grunn til det. Selv for dette leser alle informantene og tilegner seg kunnskap om hendelsene, slik de andre gruppene gjør. Med bakgrunn i det elevene forteller gjennom diskusjoner de har deltatt i, har de valgt å gjøre sitt standpunkt kjent for andre, som er en form for engasjement (Tufekci, 2013, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 198). En elev forteller at han leser en del kronikker og debatter, og velger å like dersom han synes det er viktig, eller noe han både er uenig og enig i. Imidlertid forteller informanten at han har sluttet med å kommentere og dele, med grunnlag i lærdom fra tidligere. Det stiller nærmest alle seg enige. Dette med liking blir presentert på denne måten:

«Jeg tenker med liking og slik, så tenker jeg at algoritmen fungerer sånn at det jeg liker får jeg se mer av, så jeg liker ting jeg ønsker å se mer av. Så jeg prøver å være taktisk, sånn at jeg ikke liker noe bare fordi at det sikkert er bra. Dersom jeg ser et eller annet og vet at jeg vil se mer av det, så liker jeg det. Men hvis jeg ikke vil se mer av det, så liker jeg det ikke».

Det informanten referer til her er hvordan algoritmene fungerer på sosiale medier, gjennom hva han responderer på (Aalen & Iversen, 2021, s. 37). Eleven oppfattes skeptisk og ønsker å påvirke algoritmene gjennom hvilken informasjon han skal få opp på sine plattformer. Dette fører til at han får flere syn og meninger samt kritiske blikk på hendelser. En elev sier følgende når det kommer til når han velger å uttrykke seg: «Hvis det oppfordrer meg til å gjøre det, så kan jeg finne på det. Hvis jeg føler at det er noe usagt så må det sies». Dette er noen delvis enige i at de kan gjøre. Dette viser informanten til gjennom et eksempel, hvor han valgte å uttrykke det han mente, med grunnlag i at det var sider av saken som ikke var i diskusjonen. Slik som eleven sier selv, så ønsker han å knuse ekkokamrene, som fører til at andre får høre flere sider av saken ved at han belyser disse (Sunstein, 2018, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 192). Den samme eleven velger også å gi likes til ting, ikke nødvendigvis fordi han er enig i det, men for å få fram forskjellige sider av saker, altså for å få vekk potensielle ekkokamre. Det disse eksemplene viser, er et første skritt mot en politisk deltagelse gjennom diskusjon, siden de får innsikt i hva andre tenker samtidig som de tenker gjennom hva de selv mener om en sak (Habermas, 2002).

Guttene fra byskolen forteller at de ofte heller velger å like andres kommentarer, siden det man ofte ønsker å ytre er det som allerede er sagt. I tillegg liker de veldig godt meningsmålinger, hvor man kan velge alternativer ut ifra det de er enige i. Her kunne de få opp det andre folk hadde svart, for en oversikt, noe de i tillegg brukte begrepet «mer anonymt» til. Dette kan man se opp mot privatliv, hvor elevene er seg selv uten å bli helt privat, siden de uttrykker standpunkt i meningsmålingene (Aalan & Iversen, 2021, s. 90).

Funnene fra diskusjonen viser at er det er relativt lav deltagelse når det kommer samfunnsengasjement på sosiale medier. Informantene tilegner seg kunnskap og leser om innholdet, men for nesten alle er normalen at de ikke deltar aktivt i å uttrykke sine

meninger. Noen kunne uttrykke seg dersom det var veldig viktig, men dette var fåtallet. Å like er imidlertid noe informantene kan gjøre, mens kommentering og deling var det lite av. En av jentene ved byskolen pekte seg ut gjennom å drive med politikk på fritiden og dele aktivismebilder. På byskolen hos guttene var det særlig to informanter som pekte seg ut gjennom å like for å påvirke algoritmene, og den ene kommenterte for å knuse ekkokamrene.

Det er imidlertid ingen av informantene som driver med samfunnsengasjement i *storskalademokratiet* eller i *småskalademokratiet*, da dette handler om å påvirke sentrale beslutningstakere og institusjoner eller i form av å få kontroll over bestemte områder og roller (Enjolras et al., 2013, s. 20). På en side kan man si at elevene i noen tilfeller gjør sitt standpunkt kjent for andre, noe man kan si er et første skritt mot et større samfunnsengasjement (Tufekci, 2013, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 198). På den andre siden er dette en veldig liten deltagelse, og begrenser seg oftest til liking. Det var riktignok noe større deltagelse hos de to informantene som kunne bryte taushetsspiraler, men kommentering var det kun en av de som gjorde. Dermed er det riktig å si at elevenes totale samfunnsengasjement på sosiale medier er liten. Slik som kapittelet ovenfor viser til, vet informantene hvor de kan tilegne seg informasjon og nyheter, samtidig som de vet hvordan de kan uttrykke et engasjement på sosiale medier. Ut ifra dette kan man si at informantene er borgere som tilegner seg kunnskap og informasjon om samfunnet, noe jeg har valgt å kalle en beredt borger i denne undersøkelsen. Det er derfor riktig å si at denne kunnskapen kan utløses til et engasjement dersom de ønsker det. Imidlertid er resultatet som nevnt ovenfor, at de fleste ikke velger å gjøre det, i form av å holde sine meninger utenfor sosiale medier.

4.2.4 Hva informantene har ytret eller deltatt på gjennom sosiale medier

Det offentlige rom er en av sfærene der hvor meninger deles, og dermed en sfære hvor samfunnsengasjement kan komme til uttrykk ifølge Habermas (2002, s. 2). Men hvor deltagelig i samfunnsengasjementet på sosiale medier er informantene, og hva har de deltatt i og ytret?

En av jentene ved distriktsskolen fortalte at hun hadde delt et innlegg om elefanter som trengte hjelp, hvor delingen kunne bidra til at de fikk støtte og penger. I tillegg hadde hun skrevet under på et innlegg angående stopp av uttagelse av palmeolje i regnskolen, siden dette førte til at arter døde. Noe av det samme hadde også en annen jente gjort, ved å like og dele et innlegg om dyreplageri. Flesteparten av elevene hadde i tillegg likt og skrevet under på innlegg tilknyttet avlysning av eksamen, fordi de mente at kampanjen hadde gode poeng og argumenter. Dette handler om digital aktivisme utenfor sitt eget sosiale nettverk (Crawford & Gillespie, 2016, s. 411). Det å gjøre sine standpunkter kjent for andre, slik som disse informantene har gjort, er en form for samfunnsengasjement som vil være et første skritt mot et større samfunnsengasjement (Aalen & Iversen, 2021, s. 197). Midlertid slik Morozov (2009) viser til, er det å delta i kampanjer en svak form for samfunnsengasjement, noe han kaller for slacktivisme. Dette vil være en handling som gir god samvittighet, men som i tilfeller kan være feilaktige dersom man ønsker å gjøre en forskjell. To av elevene hadde i tillegg fått informasjon om en demonstrasjon for klimaet, som de valgte å være med på. Dette er på den andre siden en motsats av denne slacktivismen (Morozov, 2009), siden informantene velger å demonstrere og viser sine synspunkt. Dette viser at mobilisering rundt protester og demonstrasjoner har blitt enklere gjennom sosiale medier (Aalen & Iversen, 2021, s. 200). En annen jente oppga at hun hadde skrevet under på BLM hendelsen, hvor en elev også sa hun hadde lagt ut bilde på Instagram tilknyttet dette, noe de andre var usikre på

om de hadde gjort eller ikke. Dette kan man igjen se i lys av både slacktivisme (Morozov, 2009) og digital aktivisme i henhold til Crawford & Gillespie (2016, s. 411), hvor man har en svak form for samfunnsengasjement gjennom delingen. Dette eksempelet kan man også se opp imot Asphaug (2021) ved at denne delingen er å behandle politikk som klikk-agn, da dette er en handling mange mennesker gjør. En av jentene forteller i hovedsak at de deler, kommenter og liker dersom det er noe de interesserer seg for. Allikevel speiler ikke dette direkte hva de faktisk gjør eller har gjort, siden de opplyser at dette er noe de oftest ikke gjør, kun en sjelden gang ved et stort engasjement.

På byskolen til jentene var det en av informantene som skilte seg spesielt ut, da hun drev aktivt med politikk på fritiden som en hobby. Gjennom sosiale medier forteller informanten at hun har repostet en del aktivismebilder blant annet på Instagram og delt ulike innsamlingsaksjoner. Hun forteller videre at dette er en måte man kan vise aktivisme på gjennom sosiale medier. Dette viser at sosiale medier har fått flere rom hvor man kan uttrykke seg og spre ordet i (Enjolras et al., 2013, s. 106). Det kan man se på som en form for samfunnsengasjement (Aalen & Iversen, 2021, s. 197) siden informanten gjør sitt standpunkt kjent for andre. Imidlertid var det sjeldent at hun valgte å kommentere å diskutere i ulike kommentarfelt, noe som vil si at hun ikke er deltagelig i å bryte taushetsprialer og delta i diskusjoner, noe som vil være gjeldene for et større engasjement. Den samme jenta hadde i tillegg deltatt i flere demonstrasjoner i forbindelse med klimastreik, BLM, Siam og Israel/Palestina konflikten. Dette kan man imidlertid si er et noe større samfunnsengasjement ved at hun deltar aktivt i demonstrasjoner for å vise sin støtte og sitt synspunkt, noe som viser at sosiale medier bidrar i å spre ordet gjennom mobilisering raskere (Enjolras et al., 2013, s. 106). En annen jente har repostet Instagram innlegg, og rundt dette forteller hun: «I så fall for veldig store saker, slik at det er mange andre som også gjør det. Så det er ikke slik at bare jeg gjør det, for da tror jeg ikke at jeg hadde gjort det». Slik som ovenfor er det å uttrykke sine meninger en form for samfunnsengasjement (Aalen & Iversen, 2021, s. 197), men igjen så vil ikke dette være et stort samfunnsengasjement, da informanten kun gjør dette dersom hun føler at hun ikke står alene om sin mening. Dette vil betraktes som en måte å bruke politikk som klikk-agn på i henhold til Asphaug (2021), hvor hun trolig deler det samme budskapet som «ingen snakker noe om» videre, slik som mange andre. En annen informant forteller at hun har likt en del videoer, da hun syntes det var spennende og noe hun interesserte seg for. Dette viser til slacktivisme og en svak form for et samfunnsengasjement, gjennom å klikke på liker på innhold, i henhold til Morozov (2009). De fleste har ikke gjort noe stort ellers ut av ting, kun sett og lest innholdet.

Guttene ved distriktsskolen forteller at de har mange meninger, men at de velger å ikke legge ut disse på sosiale medier. De har heller ikke deltatt i noen form for kampanjer eller demonstrasjoner gjennom sosiale medier. En del elever forteller at de har likt en del ting, mens andre har ikke gjort dette. Når det kommer til kommentering, har de heller ikke gjort noe merkbart ved det. Dersom det de har kommentert handlet om å uttrykke sine meninger, kan man se på dette som en form for samfunnsengasjement (Aalen & Iversen, 2021, s. 197). Midlertid er dette vanskelig å fastslå noe om. Dermed kan man ganske klart si at dette ikke viser et stort samfunnsengasjement blant informantene, nærmest ingenting.

En gutt ved byskolen forteller at han kommenterte på en tale knyttet til den nåværende krigen mellom Ukraina og Russland. Det å uttrykke sine meninger slik som denne eleven har gjort, er en form for samfunnsengasjement (Aalen & Iversen, 2021, s. 197). En av informantene ved denne skolen forteller at i stedet for å gå til frisøren klippet moren

hans håret, og at han valgte å donere pengene som skulle ha gått til frisøren til flyktninghjelpen. Noen av guttene kan imidlertid ikke komme på om de har delt noen form for kampanjer på sosiale medier, mens andre forteller at de ikke gjort det. Flere av disse guttene mener at ting er veldig selvsagt, at man av den grunn ikke trenger at alle sammen skal delta og dele det samme budskapet. Det ble også beskrevet som teit å endre ramme på profilbildet sitt, hvor de mente at flere gjorde det for å vise seg fram. Dette er en motsats og en samme tanke Asphaug (2021) har, gjennom å ikke behandle politikk som klikk-agn. Hvor hun videre er bekymret over at unge virker moralsk overlegne på sosiale medier, slik guttene også forteller. Det elevene beskriver her er en handling som trolig gir god samvittighet, men som har liten eller ingen politisk innvirkning (Morozov, 2009). De hadde imidlertid deltatt i pengeinnsamlinger for ulike mål i tilknytning til skolen. Flesteparten av informantene velger å ikke bekjempe taushetssprialer, som vil føre til et større engasjement. Kun en informant gjør dette i dag, men kun ved spesielle hendelser, som vil være et en større form for engasjement (Tufekci, 2013, referert i Aalen & Iversen, 2021, s. 198).

Flere av informantene fortalte at de enten hadde likt, skrevet under eller delt noe på sosiale medier. Imidlertid kunne deres deltagelse ofte sammenlignes med slacktivism (Morozov, 2009) eller å behandle politikk som klikk-agn (Asphaug, 2021). Samlet sett var det kun en informant som skilte seg ut ved at hun drev med politikk på fritiden, som sagt tidligere, mens resten totalt sett hadde liten deltagelse på sosiale medier. Noen hadde midlertid vært med på ulike demonstrasjoner eller diskutert offentlig, noe man kan se opp imot et større engasjement.

4.2.5 Hvorfor unge ikke benytter sosiale medier til samfunnsnyttige formål

En av jentene ved distriktsskolen forklarer årsaken til hvorfor hun velger å ikke ytre seg på sosiale medier på følgende måte: «Det er nok ingen som kommer til å se det hvis jeg deler heller». Med bakgrunn i dette, kan det argumenteres for at normaliseringshypotesen er gjeldene (Larsson & Moe, 2014, s. 2). Informanten påpeker at dersom hun ytrer seg på sosiale medier så vil ikke det ha noe å si, og budskapet hennes vil ikke komme frem. Slik normaliseringshypotesen antyder, er ikke informantens posisjon gunstig nok til å ha stor oppmerksomhet i nettmiljøet. Dette er noe eleven mener er tilfellet ved hennes bruk av sosiale medier. Det må likevel nevnes at eleven trolig ikke har testet ut denne hypotesen for å se om den er gjeldene eller ikke, hun påstår at dette vil skje. Dette underbygges videre av følgende utsagn fra den samme eleven: «Jeg tror ikke min kommentar vil ha noe å si i forhold til ... ja det er ikke vits å gjøre det om nesten ingen ser det». Flere forhold tyder på at informanten også her mener at utjevningshypotesen ikke vil inntreffe, og at normaliseringshypotesen står sterkest (Larsson & Moe, 2014, s. 2). Hun mener igjen at hennes deltagelse i den offentlige sfære ikke vil gjøre noen forskjell, noe som er bakgrunnen for hvorfor hun velger å ikke ytre seg (Habermas, 2002, s. 2).

En annen jente sier: «Vil ikke at det skal stå, eller at det er jeg som kommer opp nedover», hvor en annen jente fortsetter med: «Det er fordi at når du kommenterer så kommer kommentaren din først opp til dine venner, fordi du følger eller er venn med den personen» og en siste jente «fordi at alle kan se at man kommenterer». Disse eksemplene viser at siden man kan se hva andre folk liker, kommenterer og deler, påvirker informantene gjennom hva og hvordan de deler (Aalen & Iversen, 2021, s. 68). Her er elevene «frontstage» siden de vet at andre kan se deres adferd, hvor deres adferd

speiler forventinger og normer for adferd (Mahnazmezon, u.å). Dette er tydelig gjeldene for elevene, som ikke vil vise deres synspunkter til sin sfære på sosiale medier, noe som videre henger sammen med selvpresentasjon og fremstillingsform. Elevene refererer til sosial kontroll gjennom adferden, ved at de regulerer hvilke assosiasjoner de skal sammenlignes med gjennom normer.

Inntrykkstyring (Goffman, 1969) er gjeldene i form av at elevene ikke vil at det skal stå at det er de som har uttrykt sine meninger, trolig i redsel for hva andre folk skal tenke. De ønsker å gjøre et godt inntrykk av seg selv, noe som resulterer i at de ikke ytrer seg. Et annet utsagn som ble sagt var: «Det er ikke alltid man har noe å kommentere på», noe som kan knyttes opp mot offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14), dersom dette er et resultat av manglende interesse for det aktuelle. Samtidig kan det være at informanten ikke tilhører det bestemte publikum til avsenderen (Aalen & Iversen, 2021, s. 53), eller at hendelsen ikke treffer gjennomslagskraften for eleven (Galtung & Ruge, 1965).

Et samme buskap kommer fram hos en av guttene fra byskolen: «Det er jo sjeldent at folk ser kommentarene dine». Dette bygger på samme prinsipp som hos jenta fra distriktsskolen, hvor han mener at ytringen vil forsvinne i mengden og at deltagelsen ikke vil være til nytte. Her er også normaliseringshypotesen sterkere enn utjevningshypotesen, siden informanten mener at etablerte fellesskap ikke fortrenses (Enjolras et al., 2013, s. 21). En annen elev forteller: «Vi har lite innflytelse på grunn av at vi er norske ungdommer» og videreføres av en annen elev med: «Hvem vil høre på en ungdom på 15 år?». Det er tydelig at alle disse elevene føler de har liten innflytelse på den offentlige debatten, en sfære hvor deres samfunnsengasjement kan komme til uttrykk (Habermas, 2002, s. 2). Slik som ovenfor vil heller ikke utjevningshypotesen (Larsson & Moe, 2014, s. 2) på sosiale medier være en gjeldene tese for disse elevene, og en utjevning innenfor grupper vil ikke være en realitet. I tillegg opplyser de at deres meninger ikke vil bli sett eller hørt, noe som gjør at de ikke føler nødvendighet for å vise et engasjement. I henhold til Livingstone og Markham (Referert i Bucher et al., 2009, s. 43) er det usannsynlig at mennesker engasjerer seg med mindre de har en tro på at de kan gjøre forskjell. Guttene ved byskolen er ganske enige om grunnen til hvorfor de velger å ikke ytre seg på sosiale medier. En gutt forteller:

«Det er noe med det hvis alle... hvis du vet at det er 20 stykker som er uenig med deg, og det er de som styrer kommentarfeltet. Hvis jeg skriver så kommer jeg til å få en lang jobb med å drive å svare på ting, og det kommer til å bli rot for systemet.. så jeg gjorde det før, men jeg lærte at det ikke var verdt det».

Dette stiller resten av guttene seg bak, hvor disse faktorene fører til at de rett og slett ikke orker. Ut ifra samtalen med disse elevene, handlet ikke bakgrunnen om vanskeligheter med å uttrykke meninger som er ulik andres. Dermed handler dette ikke om teorien om taushetsspiraler (Noelle-Neumann, 1993), siden elevene ikke er redde for å uttrykke sine meninger. En annen elev forklarer noe av det samme på følgende måte:

«Men for meg så er slik at jeg begynner å skrive en kommentar, så finner jeg ut at formuleringen ikke funker helt og at jeg kommer til å bortforklare meg ytterligere og det blir.. jeg ser at det her blir et totimers prosjekt. Da driter jeg i det».

Disse eksemplene handler rett og slett om at informantene føler det er tidkrevende å skulle svare på kritikken som vil oppstå, samt at deltagelsen trolig kun vil føre til misforståelser. En gutt forteller: «Jeg kommenterte ikke på den videoen, for alt jeg vil si er jo allerede sagt», og en annen sier følgende: «Alt er jo på en måte sagt da, det er ikke

så mye å komme med tenker jeg». Her må det nevnes at elevene ikke mener at det aldri er nødvendig å gjenta seg, men at det ikke er vits med tanke på at kommentarfeltene bare blir kaotiske.

Disse utsagnene viser det samme problemet for diskusjoner over sosiale medier, hvor de enten føler kommentarfeltene er kaotiske eller at deres meninger allerede er ytret. Slik som Habermas (2002, s. 2) fortalte med begrepet offentlig sfære, skal den fungere som en plass hvor man deler sitt syn i en åpen diskusjon. Muligens er det dette elevene henviser til når de forteller om kommentarfeltene, i form av at dette ikke er gjeldene ved alle nettdebatter. Det informantene heller velger å gjøre ytres på følgende måte: «Det er derfor det finnes liking av kommentarer, sånn at ikke alle skal kommentere det samme hele tiden. Da kan man heller få flere kommentarer reagert». Dette mente elevene var en måte å vise engasjement på, men på en ryddigere måte, siden kommentarfeltene også kunne bli delvis usaklige. En annen informant fortalte: «Jeg er veldig glad i meningsmålinger på Instagram og slik, så kan man velge alternativ». Da slipper man å kommentere, og at det er veldig anonymt legger de til. Flere forhold tyder på at dette handler om privatliv (Westin, 2003, s. 431) med tanke på at de slipper å dele alt for mye om seg selv, da mobilisering gjennom sosiale medier fører til at man uttrykker seg personlig, noe som videre kan føre til sterk motgang (Aalen & Iversen, 2021, s. 200). Guttene poengterer at selv om de ikke deltar i veldig stor grad, handler dette ikke om at de ikke bryr seg, men de nevnte eksemplene som bakgrunn.

Flere forhold tyder på at jentene ved byskolen er redde for hva som kan skje i etterkant av en deltagelse på sosiale medier, da de opplever at kommentarfeltene og en eventuell deltagelse kan bli «store greier». Jentene har en oppfatning av at man fort kan bli stemplet, og at fordommer kommer veldig raskt. En av jentene fortalte: «Kommer du med en mening som andre ikke mener er riktig, så kan de vri om på hele historien og få deg til å høres helt feil ut», mens en annen la til: «Men samtidig er det slik at hvis man starter å si noe så utvikler det seg så fort, og så kan man si noe feil, og da har man gjort det. Da kan man ikke snu og gå tilbake».

Her er det eleven som definerer hva som er «feil», ut ifra hva hun trolig opplever som feil i fra andre. Her er det tydelig at eleven ikke velger å stå opp for sine egne meninger i en ytring, da de lager seg en fremstilling om hva som oppleves feil av andre med motsatte meninger. Dette handler om at eleven ikke tørr å bekjempe taushetsspiraler siden hun er i tvil om andre deler de samme synspunktene (Noelle-Neumann, 1993). Det å bryte slike taushetsspiraler vil være det første skrittet mot et større engasjement, noe elevene velger å ikke gjøre. Samtidig forteller to av jentene: «Så jeg har på en måte ikke så mye tid igjen», i forbindelse med at deres interesser og hobbyer tar veldig mye tid i hverdagen. Disse situasjonene handler om at de har andre saker og tema de interesserer seg i, sett opp imot offentlig tilknytning (Moe et al., 2019, s. 14). De må altså velge bort samfunnspolitiske ting, med grunnlag i at de ikke har tid til å prioritere dette i hverdagen. En jente forteller: «Fordi at av og til så blir det synlig hva du har liket for andre», noe som også kom fram hos de andre jentene i undersøkelsen. Det at sosiale medier åpner opp for muligheten til å se hva andre personer liker, kommenterer og deler på sosiale medier, vil altså for denne informanten påvirke hva og hvordan de deler (Aalen & Iversen, 2021, s. 68). Her vil det igjen være nødvendig å trekke inn at sosiale medier setter normer for hvordan man skal oppføre seg, og informanten refererer til sosial kontroll gjennom adferd og selvpresentasjon. Dette viser, slik som hos de andre jentene, at dette er en «frontstage» framstilling ettersom andre kan se deres adferd, hvor adferden speiler forventningene og normene, ut ifra hva de velger å gjøre

(Mahnazmezon. u.å.). Dette kan man videre knytte opp imot Goffman (1969) og begrepet inntrykksstyring, siden informanten forsøker å gjøre et godt inntrykk av seg selv. Dette er tydelig gjeldene for eleven, som ikke vil vise sitt synspunkt til sin sfære på sosiale medier, hvor hun derfor endrer på hennes selvpresentasjon gjennom å ikke ytre seg.

Guttene ved distriktsskolen er også felles enige i deres grunnlag for hvorfor de ikke velger å ytre seg på sosiale medier. En av guttene forklarer det slik: «Du har de som er uenige, så da kommer de til å reagere på det». Slik som hos jentene ved byskolen definerer også denne gutten hva som er «feil» å mene ut ifra andres meninger. Dette handler igjen om taushetssprialer, noe eleven er redd for å bryte da han ikke velger å stå opp for sine egne meninger (Noelle-Neumann, 1993). Det å bryte slike taushetssprialer vil som sagt tidligere, være det første skrittet mot et større engasjement, noe eleven velger å ikke gjøre. Det oppfattes av andre at folk på sosiale medier kommer til å bli sure i kommentarfeltene, ved eventuelle ytringer. I tillegg opplyser de at grunnen til at de ikke velger å ytre seg på sosiale medier er fordi de ikke vet hvem som er på de ulike sosiale mediene. Her har man igjen denne redselen og usikkerheten, noe man på en side kan trekke opp mot privatliv (Westin, 2003, s. 431) gjennom hva elevene tørr å uttrykke gjennom sitt navn.

Et begrep som gikk igjen ofte i forskningen var begrepet *skummelt* når informantene diskuterte sosiale medier. Spesielt var dette gjeldene i sammenheng med å skulle dele noe på de ulike plattformene. Dette handler om at de er redde for å bli oppfattet feil, samtidig som de syntes det er vanskelig å vite hva som er innafor å legge ut. Dette kan man både trekke opp imot hvilke forventinger sosiale medier skaper for brukerne og begrepet sosial kontroll gjennom normer samfunnet skaper (Ugelvik, 2019, s. 14). Noe som vil være en av mange grunner til at elevene ikke tørr å ytre seg. I tillegg viser informantene at sosiale medier åpner opp for at andre ser hva man deler, noe som påvirker selvpresentasjon og at det å uttrykke seg personlig (Aalen & Iversen, 2021, s. 200). Dette resulterer i at nærmest ingen velger å bekjempe taushetssprialer, noe som kunne ført til et større engasjement (Noelle-Neumann, 1993). Slike mekanismer gjør at noe av potensialet ved sosiale medier som en arena for samfunnsengasjement ikke tas ut. Det at deres meninger trolig ikke ville bli hørt, kommentarfeltene skapte rot og feilsiteringer var også grunner til at de valgte å ikke benytte sosiale medier til samfunnsnyttige formål. Med bakgrunn i tidligere forskning er brukertypen *lukers* gjeldene for disse informantene, siden de er mindre opptatte av politisk aktivitet på sosiale medier (Brandtzæg & Heim, 2011, s. 43). Dette er også gjeldene for denne undersøkelsen.

5 Diskusjon og konklusjon

På bakgrunn av analysen diskuteres her funnene ut ifra forskningsspørsmålene som til slutt skal svare på den overordnede problemstillingen. Jeg vil med dette samle trådene ved å se hvilke svar analysen har gitt, og hvordan dette kan indikere svar på problemstillingen: *hvordan uttrykker unge sitt samfunnsengasjement gjennom sosiale medier?*

Når det kommer til hva unge bruker sosiale medier til, bruker guttene dette hovedsakelig for underholdningsverdien, for å følge med på nyheter og kommunikasjon med andre, hvor byguttene legger til at de liker å lære gjennom underholdningen. Jentene bruker sosiale medier hovedsakelig for kommunikasjon og for å følge med på andre, hvor byjentene legger til at de ofte responderer på det andre legger ut. Bakgrunnen for bruken av sosiale medier, handler for guttene hovedsakelig om sysselsetting og automatikk. Jentene føler bruken kommer av tidsfordriv, underholdning, nytte og avhengighet, hvor den sistnevnte er en stor årsak.

Elevene tilegner seg i stor grad informasjon om samfunnet, både gjennom tradisjonelle medier og sosiale medier. Et kanskje overraskende funn er i hvilken grad de hadde oversikt over nyhetsbildet daglig, og hvor opplyste de var på dette. Alle elevene hadde innputt av nyheter daglig, samtidig som nærmest alle informantene fulgte nyhetsmedier gjennom sosiale medier. Elevene er opplyste med tanke på å tilegne seg informasjon og de er kritiske med tanke på hva de anser som troverdige kilder og ikke. Slik som Foss (2022) viste gjennom tidligere forskning er det noen i denne aldersgruppen man kan kalle *nyhetsunnvikere*, men dette er ikke gjeldene for disse informantene. Sosiale medier blir en arena for informasjon som de tar med seg inn i dagliglivet, som gir rask og hurtig informasjon. Grensen mellom tradisjonelle og sosiale medier er også mer flytende gjennom måten elevene tilegner seg informasjon på, men det er tydelig at sosiale medier fører til mer informasjon enn de tradisjonelle mediene gjør alene. Dette fordi elevene ofte får informasjonen gjennom plattformene, hvor de velger å følge opp nyheten både i tradisjonelle medier og nettaviser for mer informasjon og det de vurderer som sikrere kilder. Dermed kan man si at sosiale medier gir en stor virkning på elevenes forståelse av samfunnet.

Slik som tidligere forskning viste til, varierte det i hvorvidt man fant sammenheng mellom ulike former for samfunnsengasjement og ungdoms bruk av sosiale medier. For noen av informantene kunne man knytte en noe større samfunnsdeltagelse til bruken, men for flesteparten av informantene viste det en indirekte effekt gjennom høyere bevissthet om samfunnsspørsmål slik også Bouliannes (2016, s. 1840) forskning viser. Et stort samfunnsengasjement finner man imidlertid ikke, med tanke på å uttrykke det gjennom sosiale medier. Det er åpenbart at elevene vet at sosiale medier kan brukes til å utøve samfunnsengasjement og deltakelse, og det er tydelig at sosiale medier åpner opp for flere måter å engasjerte seg på. Deltagelsen er likevel ikke stor, og de velger i få tilfeller å ytre seg.

Elevene hadde en del interesser og viste at de hadde klare meninger om ting innenfor deres interessefelt, til tross for det velger de ikke å ytre seg noe særlig når det kommer til politisk anliggende. De gangene de velger å ytre seg er det sjeldent et større

samfunnsengasjement, heller noe man kunne forbinde med *slacktivism* (Morozov, 2009). Det ser ut til at det først og fremst er den informanten som er politisk aktiv fra før, som bruker sosiale medier til politisk engasjement i et større spekter, i tillegg til informantene som ønsket få fram flere synspunkt diskusjonene, i visse tilfeller. Det er likevel riktig å si at informantenes bruk av sosiale medier gjør de mer opplyste på det daglige nyhetsbildet, og de leser mer av det de måtte interessere seg for av informasjon. Det er midlertid mange grunner til hvorfor de velger å ikke ytre seg. Dette har bakgrunn iblant annet deres fremstilling, selvpresentasjon, offentlig tilknytning, normaliseringshypotesen og hensyn til deres eget personvern. Alt tatt i betraktning kan man likevel si at sosiale medier gjør informantene mer samfunnsengasjerte, selv om de ikke deltar i den offentlige debatten.

Det var merkbare forskjeller både mellom kjønn, samt by og distrikt. De store forskjellene ligger i hvilken grad de benytter seg av positive ord, i motsetning til mer negative eller kritiske begreper når det kommer til bruken. Mens elevene fra distriktsskolen velger å fokusere mye på tjenester og det positive rundt sosiale medier, velger byelevene og gå mer i dybden med sterke og mer kritiske begreper. Samtidig er det tydelig blant jentene at sosiale medier skaper et behov for å bli likt og en sammenligning med andre, noe som resulterer i at man fremstiller seg deretter. Dette viser seg også å være gjeldende i grunnen til hvorfor de velger å ikke ytre seg på sosiale medier. Samtidig er det forskjell i hvem man kunne knytte et større samfunnsengasjement til gjennom ytring, hvor de få informantene som gjorde det kom fra byskole.

Elevene forteller at selv om de i fleste tilfeller ikke velger å ytre seg på sosiale medier, benytter de informasjonen de tilegner seg til å diskutere med andre. Jentene ved distriktsskolen velger å diskutere disse temaene med venner og familie. De kunne også sende informasjonen gjennom sosiale medier til sine nærmeste. Dette oppgir også jentene ved byskolen, hvor de diskuterer det med sine venner, kun noen med sine foresatte. Guttene ved distriktsskolen påstår at de ofte benytter informasjonen de får gjennom sosiale medier til å diskutere dette med sine foreldre i tillegg til besteforeldre. Videre kommer også dette fram hos guttene ved byskolen, hvor slike tema ofte blir tatt opp rundt middagsbordet hjemme, både av de selv og av foresatte. Samtidig kan de fint diskutere det med venner. Dette vil igjen si at sosiale medier åpner opp for et større samfunnsengasjement, men ikke nødvendigvis på sosiale medier. Både jentene og guttene ved byskolen påpekte i diskusjonen at deres bruk av sosiale medier fører til at de blir mer samfunnsengasjerte. Dette er også noe de andre to gruppene stiller seg enige i. Dette kan knyttes til at det er her de får det meste av sin informasjon og nyheter om samfunnet i fra. De forteller at det er lett å bli revet med og lett å delta og få fram sine meninger dersom man ønsker dette. Sammenhengen her er som sagt informasjonen de får om samfunnet, selv om de i liten grad velger å ytre seg. I tillegg føler flere at de lærer av å delta i debattene og at de blir engasjerte når de ser på nyhetene, noe som henger sammen med hva de interesserer seg for. Noe som viser at elevene blir mer samfunnsengasjerte ved bruken av sosiale medier, men som sagt tidligere ikke gjennom å ytre seg offentlig.

For å svare kort på problemstillingen, viser denne undersøkelsen at informantene i liten grad uttrykker samfunnsengasjement ved å ytre seg gjennom sosiale medier. Imidlertid viser undersøkelsen en tydelig sammenheng mellom elevenes samfunnsengasjement og bruken av sosiale medier. Dette til tross for at informasjonen de tilegner seg ikke benyttes i det offentlige rom. Likevel viser undersøkelsen at elevene har et bevisst

forhold til informasjon og nyheter, samtidig som de vet hvordan man kan uttrykke engasjement på sosiale medier. Informantene kan derfor kalles beredte borgere i denne undersøkelsen, siden de tilegner seg kunnskap og denne kunnskapen kan utløses til et engasjement dersom de skulle ønske det.

Referanser

- Aalen, I. & Iversen, M. H. (2021). *Sosiale medier* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Aalen, I. (2015). *Sosiale medier*. Fagbokforlaget.
- Asphaug, H. (2021, 4. september). Når unge blir dumme. *NRK, ytring*. [Når unge blir dumme – Ytring \(nrk.no\)](https://www.nrk.no/ytring/nyheter/nar-unge-blir-dumme)
- Bauman, Z. (1992). *Intimations of Postmodernity*. Routledge.
- Bjerke, P., Øvrebø, T. & Brurås, S. (2012). Nyheter og nyhetsproduksjon. I S. Brurås (Red.), *Nyhetsvurderinger: på innsiden i fem redaksjoner* (s. 16-36). IJ-forlaget.
- Boulianne, S. (2016). Online news, civic awareness, and engagement in civic and political life. *New Media & Society*, 18(9), 1840-1856.
<https://doi.org/10.1177/1461444815616222>
- Brandes, S. B. & Levin, D. (2014). «Like My Status». *Feminist media studies*, 14(5), 743-758. <https://doi.org/10.1080/14680777.2013.833533>
- Brandtzæg, P. B. & Heim, J. (2011). A typology of social networking sites users. *International Journal of Web Based Communities*, 7(1), 28-51.
<https://doi.org/10.1504/IJWBC.2011.038124>
- Brinkmann, S. & Tanggard, L. (2019). Introduksjon. I L. Tanggard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (s. 11-16). Gyldendal Akademisk.
- Bruns, A. (2007). Producers: Towards a Broader Framework for User-Led Content Creation. *Association for Computing Machinery*, 99-106.
<https://doi.org/10.1145/1254960.1254975>
- Bucher, T., Storm-Mathisen, A., & Helle-Valle, J. (2009). *Ungdom, politikk og internett: en akademisk refleksjon over norsk ungdoms samfunnsdeltakelse og politiske engasjement online* (Oppdragsrapport nr. 2). SIFO. [Rapport nr \(tainabucher.com\)](https://www.tainabucher.com/)
- Crawford, K. & Gillespie, T. (2016). What is a flag for? Social media reporting tools and the vocabulary of complaint. *New Media & Society*, 18(3), 410-428.
<https://doi.org/10.1177/1461444814543163>
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K. & Wollebæk, D. (2013). *Liker - liker ikke: Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Cappelen Damm akademisk.
- Eriksen, T. H. (2007). *Øyeblikkets tyrrani: Rask og langsom tid i informasjonsalderen*. Aschehoug.
- Folkehelseinstituttet. (2022, 11. mai). *Ungdom ser på sosiale medier som en positiv sosial arena, men med noen negative sider*. [Ungdom ser på sosiale medier som en positiv sosial arena, men med noen negative sider - FHI](https://www.fhi.no/aktuelt/nyheter/2022/ungdom-ser-pa-sosiale-medier-som-en-positiv-sosial-arena-men-med-noen-negative-sider)
- Foss, E. (2022, 26. april). *1 av 3 unge voksne følger ikke med på nyheter i tradisjonelle medier*. *Statistisk sentralbyrå*. [1 av 3 unge voksne følger ikke med på nyheter i tradisjonelle medier \(ssb.no\)](https://www.ssb.no/nyheter/2022/1-av-3-unge-voksne-folger-ikke-med-pa-nyheter-i-tradisjonelle-medier)

- Galtung, J. & Ruge, M. H. (1965). The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64-91. <https://doi.org/10.1177/002234336500200104>
- Gleiss, M. S. & Sæther, E. (2021). *Forskningsmetode for lærerstudenter: Å utvikle ny kunnskap i forskning og praksis*. Cappelen Damm akademisk.
- Goffman, E. (1969). *The presentation of self in everyday life*. Penguin Group.
- Habermas, J. (2002). *Borgerlig offentlighet* (3.utg). Gyldendal Norsk Forlag.
- Halkier, B. (2019). Fokusgrupper. I L. Tanggard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (s. 133-152). Gyldendal Akademisk.
- Heath, M. K. (2018). What kind of (digital) citizen?: A between-studies analysis of research and teaching for democracy. *The International Journal of Information and Learning Technology*, 35(5), 342-356. <https://doi.org/10.1108/IJILT-06-2018-0067>
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt forlag.
- Kalsnes, B. (2019). *Falske nyheter: Løgn, desinformasjon og propaganda i den digitale offentligheten*. Cappelen Damm akademisk.
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
DOI:[10.1016/j.bushor.2009.09.003](https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003)
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. [Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen \(udir.no\)](https://www.udir.no/overordnet-del-verdier-og-prinsipper-for-grunnoppleringen)
- Kunnskapsdepartementet (2019). *Læreplan i samfunnsfag (SAF01-04)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for kunnskapsløftet 2020. [Læreplan i samfunnsfag \(SAF01-04\) \(udir.no\)](https://www.udir.no/læreplan-i-samfunnsfag-saf01-04)
- Larsson, A. O. & Moe, H. (2014). Triumph of the Underdogs? Comparing Twitter Use by Political Actors During Two Norwegian Election Campaigns. *SAGE Open*, 4(4), 1-13. <https://doi.org/10.1177/2158244014559015>
- Mahnazmezon. (u.å.). *Goffmans front stage og back stage*. Hentet 5. mai 2022 fra [Goffmans front stage og back stage stage \(Vitenskap\) | Mahnazmezon er en av de største utdanningsressursene på hele Internett.](https://www.vitenskap.no/nyheter/goffmans-front-stage-og-back-stage-stage-vitenskap)
- Marwick, A. E. & Boyd, D. (2010). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New media & Society*, 13(1) 114-133. <https://doi.org/10.1177/1461444810365313>
- Medietilsynet. (2020, oktober). *Barn og medier 2020: en kartlegging av 9-18-åringers digitale medievaner*. [201015-barn-og-medier-2020-hovedrapport-med-engelsk-summary.pdf \(medietilsynet.no\)](https://www.medietilsynet.no/201015-barn-og-medier-2020-hovedrapport-med-engelsk-summary.pdf)
- Moe, H., Hovden, J. F., Ytre-Arne, B., Figenschou, T. U., Nærland, T. U., Sakariassen, H. & Thorbjørnsrud, K. (2019). *Informerte borgere?: Offentlig tilknytning, mediebruk og demokrati*. Universitetsforlaget.

- Morozov, E. (2009, 19.mai). *The brave new world of slacktivism*. FP.
<https://foreignpolicy.com/2009/05/19/the-brave-new-world-of-slacktivism/>
- Noelle-Neumann, E. (1993). *The Spiral of Silence: Public Opinion – Our Social Skin* (2. utg.). The University of Chicago Press.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Ugelvik, T. (2019). *Sosial kontroll*. Universitetsforlaget.
- Westin, A. F. (2003). Social and Political Dimensions of Privacy. *Journal of Social Issues*, 59(2), 431-453. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00072>
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet?

“Hvordan uttrykker unge sitt samfunnsengasjement gjennom sosiale medier?”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan unge uttrykker sitt samfunnsengasjement gjennom sosiale medier. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med samtalen er å snakke om medievaner og spesielt hvordan du bruker sosiale medier til å få informasjon om det som foregår i samfunnet. Dette krever ingen forberedelse eller spesielle kunnskaper, det er dine oppfatninger og erfaringer jeg vil høre mer om.

Dataene skal brukes i min masteroppgave ved NTNU.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for lærerutdanningen ved NTNU Trondheim er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne henvendelsen om å delta i prosjektet fordi du er elev ved 10. trinn. Jeg har vært i kontakt med tre lærere, hvor alle elevene til denne læreren vil bli spurt om å delta i dette prosjektet. Studien vil kun bestå av 10. trinns elever.

Jeg kontakter deg fordi jeg enten har vært i praksis på din skole eller fordi jeg har nettverk knyttet til din skole.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det å delta i et gruppeintervju, med 5-6 andre elever i din klasse. Det er litt vanskelig å si hvor lang tid dette vil ta, men ca. 40-60 minutter. Intervjuet vil inneholde spørsmål om sosiale medier og ditt bruk av dette verktøyet samt hvordan dette eventuelt kan knyttes opp mot samfunnsengasjement. Selve gjennomføringen vil bli tatt opp på lydfil.

Dersom du/foresatte ønsker å se intervjuguide på forhånd vil dette la seg gjøre ved å ta kontakt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli

slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Dette kan gjøres ved å skrive en henvendelse på mail. Vær oppmerksom på at det av praktiske årsaker ikke vil være mulig å trekke dine data fra studien etter at prosjektperioden er utløpt eller etter at det skriftlige arbeidet er sendt til publisering.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som vil ha tilgang til informasjonen er kun undertegnede og min veileder fra Institutt for lærerutdanningen ved NTNU Trondheim.

For å holde informasjonen konfidensielt vil opplysningene anonymiseres fortløpende og informasjonen vil lagres adskilt fra øvrige data. Du som deltaker i dette prosjektet vil ikke bli gjenkjent i publikasjonen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene vil være anonymisert når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 25. mai 2022. Etter prosjektets slutt vil dataene bli bevart uten personopplysninger (anonymisering). Lydopptak vil bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Institutt for lærerutdanningen ved NTNU Trondheim har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS har vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Institutt for lærerutdanningen ved NTNU Trondheim ved

- Christina Helden Helberg på mail: chrishhe@stud.ntnu.no eller tlf: 95032525
- Oddveig Storstad (veileder) på mail: oddveig.storstad@ntnu.no eller tlf: 48119497

- Personvernombud NTNU: Thomas Helgesen på mail: thomas.helgesen@ntnu.no eller tlf: 93079038

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Oddveig Storstad (Veileder)

Christina Helden Helberg (Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvordan uttrykker unge sitt samfunnsengasjement gjennom sosiale medier?», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i gruppeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

How does social media promote community engagement among young people?

Vedlegg 2: Intervjuguide

Innledning:

Jeg er masterstudent ved NTNU, og skal derfor skrive en forskningsoppgave hvor jeg skal undersøke hvordan unge uttrykker samfunnsengasjement gjennom sosiale medier. Det er viktig for meg å si at dere ikke må være redde for å si noe feil eller dumt, da ingenting vil være det. Jeg er ute etter å høre hva dere tenker og mener om de ulike spørsmålene, og hvordan dere prater og diskuterer rundt disse. Selve intervjuet vil bli tatt opp å lydfil, dette for å gjøre det lettere for meg i ettertid å huske hva som ble sagt i intervjuet. Dette opptaket vil bli slettet da jeg har transkribert det, altså skrevet det ned. Alt dere både har sagt og skrevet vil bli anonymisert, noe som betyr at det er ingen som vil kunne finne ut at det er dere som har vært med i undersøkelsen. I tillegg har dere informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen, som dere må skrive under på før gjennomførelsen, som også inneholder mer informasjon om det måtte trenge.

Oppstart:

- Til å starte med så ønsker jeg at dere lager et tankekart over det dere legger i sosiale media. (sammen)
- Nå skal dere skrive ned hvilke apper, programmer og tjenester dere bruker på telefon og pc. Ranger disse etter hvem dere bruker mest til minst, og skriv deretter hvor lang tid dere ca. bruker daglig på hver av disse. (hver for seg)

Hoveddel

Ungdoms bruk av sosiale medier

- Kan dere fortelle litt om hva dere bruker sosiale medier til?
 - Avhengighet? Tidsfordriv? Gøy? Nyttig formål?
 - Hva synes dere er positivt og negativt med sosiale medier?
- Hva skal til for at dere deler/kommenterer/likes noe dere ser på sosiale medier?
 - Er det en forskjell på hva dere deler, kommenterer og liker?
- Når dere er på sosiale media, hvilke tanker har dere rundt hvordan dere fremstiller dere selv?
 - Har dere noen tanker rundt hvordan andre fremstiller seg selv?
- Noen ungdom har både private kanaler og åpne kanaler, hvorfor tror dere at det er slik? Eksempel på privat kanal kan være låst Instagram eller privat gruppepost.
 - Hva poster de på de ulike kanalene? Hvilke forskjeller er det?
- Kan dere si noe om hvilke grupper/typer personer dere følger på sosiale medier? Det kan for eksempel være politikere, artister, influensere.
 - Kan dere komme med noen eksempler på disse.

Nyheter og samfunnsengasjement

- Det å være samfunnsengasjert handler om å være opptatt av det som skjer rundt oss. Kan dere si litt om deres samfunnsengasjement?
- Hvis det oppstår en hendelse som vekker nysgjerrighet hos dere, det kan være en brann, en sportsbegivenhet eller et regjeringsskifte, hvor går hver og en av dere for å finne informasjon om hva som har skjedd?
- Nå skal dere igjen lage en liste, dette skal være over hvor dere får nyheter og informasjon om samfunnet i fra. Ta med nettsider dere bøker ofte, ulike sosiale medier, aviser, radio, tv og blader osv. Sorter listen slik at de nyhetskildene dere bruker mest står øverst. (hver for seg)
 - Nå skal dere sammen rangere nyhetskildene etter hvem dere stoler mest til minst på. Kan dere sei noe om hvorfor dere har valgt slik dere har valgt.
- Nå vet ikke jeg hvor ofte dere poster/kommenterer/likes ting på sosiale medier som enten handler om politikk eller samfunnsproblemer, men kan dere komme med noen eksempler på at dere har gjort det?
 - Kan dere komme med eksempler på andre som har gjort det og hva handlet det om?
- Dersom det er noe som vekker deres interesse og noe som dere har en klar mening på dukker opp på sosiale medier, hva gjør dere med det?
 - Sier dere hva dere mener eller ikke?
 - Hva er det som gjør at dere ikke tar dette på sosiale media?
 - Er dette noe dere diskuterer hjemme eller på skolen selv om dere ikke tar det på sosiale media?
- VM: Hvilket budskap tror dere disse sosiale medier postene har?
 - Hvem av postene tror dere har størst sjanse til å nå frem til ungdommen med sitt budskap, og hvorfor?
 - Diskuter troverdigheten til disse postene/bildene.
 - Har dere deltatt i noen kampanjer selv på noen måter, og hva var eventuelt grunnen til dette?

Avslutning

- Har dere noen gang endret oppfatning eller mening om noe etter påvirkning via sosiale media?
- Har dere noen tanker om hva dere gjør på sosiale medier i dag vil være det samme i framtiden?
- Har dere andre tanker knyttet til dette temaet dere ønsker å si noe om helt til slutt nå?

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

[Meldeskjema](#) / [Hvordan uttrykker unge sitt samfunnsengasjement gjennom sosiale...](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer

135304

Prosjekttittel

Hvordan uttrykker unge sitt samfunnsengasjement gjennom sosiale medier?

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for lærerutdanning

Prosjektperiode

10.01.2022 - 31.12.2022

[Meldeskjema](#)

Dato

11.02.2022

Type

Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 04.02.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester.

Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2022

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra foresatte til behandlingen av personopplysninger om barna. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte/foresatte kan trekke tilbake. Selv om foreldre/foresatte samtykker kan elevene si nei takk til deltakelse.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være foresattes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at foresatte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte og deres foresatte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert/foresatt tar kontakt om sine/barnets rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Nettskjema, UiO er databehandler i prosjektet. Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Gry Henriksen

Lykke til med prosjektet!

